

«Risky Conversations»

- miljøterapeuter blir personlig involvert

En narrativ analyse av 6 miljøterapeuters erfaring med bevisst selvavsløring i møte med ungdom i omsorgsinstitusjoner.

BERGITHE TORP BØ

VEILEDER

Stine Torp Løkkeberg

Universitetet i Agder, 2019

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap

Forord

Da jeg startet på denne masteroppgaven var det nesten, som å gå til innkjøp av litt for store sko. Da jeg som barn vokste ut av skoene mine, fikk jeg nye. Som oftest var de litt for store i første, men ettersom jeg vokste fikk jeg stadig bedre fotfeste. Gjennom arbeid med dette prosjektet har jeg vokst i kunnskap og innsikt. Det har tidvis vært krevende og utfordrende. Uten god støtte ville veien blitt vanskelig å gå. Takk til mann og barn som har gitt meg tid og rom til å studere! Takk til min veileder Stine Torp Løkkeberg for hyggelige oppmuntringer og konstruktive råd på veien! Og, en ekstra stor takk til de engasjerte deltakerne som har delt sin erfaringskompetanse!

Innhold

1 INTRODUKSJON	2
1.1 Personlig begrunnelse for valg av tema.	2
1.2 Avgrensning av oppgaven	4
1.3 Litteratursøk	5
2 TEORETISK RAMMEVERK	6
2.1 Hva sier ungdom	6
2.2 Traumebevisst omsorg	6
2.3 Ungdom og psykisk helse	8
2.4 Selvavsløring	9
2.5 Gjensidighet kan bygge allianse mellom bruker og sosialarbeider	10
2.6 Miljøterapeuters selvbevissthet	11
3 METODE	11
3.1 Narrativ analysemetode	12
3.2 Utvalg av deltakere	13
3.3 Gjennomføring av intervju	14
3.4 Refleksivitet	15
3.5 Etske overveielser gjennom forskningsprosessen	15
3.6 Analyseprosessen	16
4 FUNN	17
4.1 Hovedfunn	17
4.2 Tema for videre forskning	19
5 OPPSUMMERING	21
6 REFERANSER	22
1. VEDLEGG: Artikkelens tittelside	
2. VEDLEGG: Artikkelen: «Risky Conversations» - miljøterapeuter blir personlig involvert	
3. VEDLEGG: Oversikt over tabeller	

1 Introduksjon

Som masterprosjekt i psykisk helse har jeg forsket på miljøterapeuters erfaringer med bevisst selvavsløring. Hensikten med studiet var å få økt innsikt i miljøterapeuters erfaringer omkring det å fortelle om seg selv i form av historier fra eget liv, eller ved å oppgi kontaktinformasjon. Arbeidet er presentert som en vedlagt artikkel og tabeller basert på en narrativ analyse av innsamlede data med følgende forskningsspørsmål: *Hvilke erfaringer har miljøterapeuter i ungdomsinstitusjoner med å involvere seg personlig i relasjoner til brukere ved å fortelle om seg selv?*

I denne kappen vil jeg utdype teori, analyseprosessen og drøftingen av prosjektet. Studiet har en hermeneutisk tilnærming hvor mitt ståsted som forsker har hatt innvirkning på tolkning av materialet. Innledningsvis vil jeg derfor utdype min personlige erfaring og motivasjon for prosjektet. Videre har jeg gjort rede for avgrensninger av oppgaven. I etterkant kommer en utfyllende teoridel før jeg drøfter metoden og etiske dilemma knyttet til gjennomføringen av prosjektet.

1.1 Personlig begrunnelse for valg av tema.

Dette studiet er utført som en del av en mastergrad i psykisk helse ved Universitet i Agder. En psykisk helsearbeider vil ofte arbeide under tittelen miljøterapeut. Dette er et medmenneske som bruker seg selv som instrument og samhandler med brukere over tid (Hovland, 2011; Skau, 2017). Miljøterapeutens personlige kompetanse og evne til emosjonell tilstedeværelse kan få avgjørende betydning for de miljøterapeutiske resultatene (Skau, 2017). Min arbeidserfaring har i hovedsak vært knyttet til en lærerrolle hvor mitt «jeg» var skjult bak et fag eller skolens rutiner. I møte med fagfeltet psykisk helse opplevde jeg meg utfordret til å møte mennesker utildekket, som et ydmykt og genuint medmenneske.

Miljøterapi har mye til felles med annen terapeutisk hjelp, og har ofte latt seg prege av forskning innen psykoterapi (Dutton, 2018; Leenderts, 2014). Det handler om dialog og speiling, om å la brukeren bli trygg på seg selv gjennom den andres nærværende anerkjennelse (Bath, 2015; Bøe & Thomassen, 2017). I det terapeutiske rom er det i stor grad mulig å unngå selvutlevering og utbytte av slike intervensjoner har vært omhyggelig omdiskutert (Hanson, 2005). I miljøterapi blant ungdom lever en livet sammen, i en slik situasjon kan en umulig dekke over egne holdninger og verdier (Goldstein, 1997). Nyere

forskning og teori fra psykoterapi viser at selvavsløring kan være et nyttig verktøy i arbeid med ungdom (Dutton, 2018). Det foreligger likevel lite forskning på miljøterapeuters tilsvarende bruk av selvavsløring (Dutton, 2018; Murphy & Ord, 2013; Shevellar & Barringham, 2015).

Løgstrup (2010) påpekte tidlig hvordan ens indre mening alltid vil komme til uttrykk gjennom ens grad av begeistring eller tonen i det som ble sagt. I møte med rollen som miljøterapeut i et ungdomshjem har jeg selv erfart at jeg som ny ble grundig studert og vurdert av ungdommene. Det opplevdes som om beboerne ønsket å se gjennom meg for å finne ut hvordan de kunne samhandle med meg. Jeg startet i denne jobben som vikar. Det forelå lite føringer for hvordan jeg skulle forholde meg til spenningen mellom det å være autentisk omsorgsperson og en representant for en institusjon. Som vikar prøvde jeg å tilpasse meg de andre ansatte og rutiner uten å uttrykke meg personlig. Ungdommene var ikke alltid tilfreds med dette. De ønsket for eksempel personlige begrunnelser for aktivitetsforslag eller grensesetting.

Juul (1998) har gitt meg en mulig forklaring på hva dette handlet om. I boka «Her er jeg! Hvem er du» viser Juul (1998) hvordan barn og ungdom søker personlig kontakt med sine omsorgspersoner. Dersom de ikke kjenner de voksnes grenser vil de føle seg ensomme og oppleves utrygge, usikre, passive eller hyperaktive. Juul (1998) mener ungdom vil føle seg ensom i samvær med omsorgspersoner som ikke uttrykker hva han vil, tenker eller føler, uansett hvor kjærlig eller hensynsfull personen ellers oppfører seg. Han mener ungdommene godtar grenser dersom de kjenner og respekterer personen som setter dem (Juul, 1998). Respekt er ikke noe en får i kraft av sin rolle men via personlige integritet (Juul, 1998). For meg betyr dette at en i rollen som miljøterapeut kan ha stort utbytte av å være oppriktige og meddele personlige holdninger og verdier.

Å utlevere seg selv er et risikabelt vågestykke og tillitserklæring (Løgstrup, 2010). Dersom ungdommer har vært i utrygge relasjoner til voksne før de kom til institusjonen kan de møte nye voksne med en tilsvarende utrygghet (Anglin, 2002). Dette innebærer at miljøterapeutene kan betraktes som en trussel. I ustabile tilstander kan ungdom true og utagere kraftig ovenfor miljøterapeutene. I forkant av studien var jeg kjent med denne trusselen, men likevel usikker for hvor jeg ville sette mine personlige grenser. Flere kolleger fortalte om egen familie og tok med ungdommene hjem. Dette gjorde meg usikker på hva

ungdommene ønsket eller krevde for å bli trygg i sin relasjon til meg. Ettersom jeg selv var ureflektert over egne behov ga jeg informasjon som satte meg i en sårbar situasjon. Dette ble aldri utnyttet av ungdommene, men jeg har i ettertid tenkt at denne arbeidsplassen krever stor selvinnsikt og bevissthet omkring hvilke grenser en selv våger å bli testet på.

1.2 Avgrensning av oppgaven

Områder hvor miljøterapeuter bevisst velger å avsløre seg kan være knyttet til klær, ordbruk, felles deltakelse i sosiale sammenhenger, gaver, tjenester, bruk av private ressurser, betrodde historier fra livet utenfor arbeidsplassen eller å oppgi kontaktinformasjon (Hart, 2017; Knox & Hill, 2003). I dette studiet har jeg sett på erfaringer knyttet til to områder hvor miljøterapeuter kan velge å avsløre personlig informasjon. Det ene omhandler det å ikke skjule sitt telefonnummer, adresse eller navn på familiemedlemmer. I praksis vil noen bevisst velge å ta ungdom med på private arenaer. De kan bli invitert hjem til miljøterapeuten eller bli med ut for å møte venner eller familie. Den andre formen for personlig involvering omhandler det å betro ungdommen erfaringer fra eget liv. Det er ikke innhentet informasjon om andre former for bevisst selvavsløring. Deltakernes ordbruk og klesstil under intervjuene kan likevel ha preget min tolkning av det som ble fortalt.

Under analysen opplevde jeg at det å inkludere flere former for selvavsløring ga meg et bredt datamateriale. På grunn av studiets størrelse måtte det gjøres en utvelgelse av tema i artikkelen. Jeg vurderte å kun presentere funn knyttet til det å fortelle historier fra eget liv i artikkelen. Ettersom begge disse formene har vist seg som særlig sterke uttrykk for bevisst anerkjennelse i tidligere forskning kom jeg frem til at de sammen skapte en spennende og differensiert tilnærming til tema. I funn hos Thrana (2014) og Topor og Denhov (2014) ser vi at disse uttrykkene kunne skape allianse og endret adferd. Studien har ikke hatt et mål om å finne sammenhenger mellom deltakernes erfaringer med disse to ulike formene for selvavsløring.

Narrative analysemetoder har til hensikt å løfte frem deltakernes stemme. Ved valg av teori søkte jeg derfor å finne forskning og litteratur som kunne belyse mine funn. Ettersom prosjektet er en del av en masteroppgave i psykisk helse er det rettet søkelys på veien ut av psykisk uhelse. Det er ellers hentet frem forskning på ungdoms opplevelser omkring deres

relasjon til hjelpere, traumebevisst omsorg, selvavsløring, narrativetikk, sosiale bånd og behovet for selvbevisste miljøterapeuter.

Jeg har valgt bort større tema som stigma, sosial aksept eller autoritet. Det kunne også vært aktuelt å utdype hvordan miljøterapeutene opplevde at de speilet ungdom og sett dette i lys av nyere forskning på speilnevroner. Dette var tema som engasjerte enkelte deltakere. Datamaterialet kan betraktes i lys av disse teoriene ved en senere anledning. Å diskutere de overnevnte temaene i dette studiet kunne blitt en avsporing fra problemstillingen og miljøterapeutenes erfaringer og forståelse av praksis.

1.3 Litteratursøk

For å kartlegge behovet for å forske på dette temaet er det i samarbeid med bibliotekar gjort søk i flere databaser. Funn viser at det er gjort lite forskning på området. Artikler av relevans er i hovedsak funnet gjennom egne søk i Google Scholar. Følgende søk er gjort i samarbeid med bibliotekar:

ESCHOhost 1: situational n1 therap* OR milieu n1 therap* OR environment* n1 therap* AND person* narrativ* OR person* n1 storytel* OR person* n1 experienc* AND adolesc* OR teen* OR youth* AND profession* n1 ethic*

ESCHOhost 2: ((situational n1 therap*) OR (milieu n1 therap*) OR (environment* n1 therap*)) AND ((person* n1 narrativ*) OR (person* n1 storytel*) OR (person* n1 experienc*))

PubMed: "Personal Narratives as Topic"[Mesh] and (staff OR therap* OR person* OR nurs*)

Oria: "professional ethic*" OG ("personal narra*" OR storytelling) OG therap*

Pubmed gav 78 treff med søket: Professional-patient Relations [mesh] AND «Self Disclosure» [mesh] AND «Adolecent» [Mesh].

ECHOhost begrenset til 2010-2018 gav 98treff med søkestrengen: (adolesc* OR teen* OR youth*) AND (((car* n1 profession*) OR ((social* OR youth*) N1 work*)) AND ((selfdisclos* OR self-disclos*) OR (profession* N1 (boundar* OR distance*))))).

Søk i oria avgrenset til 2000-2018, kun fagfelleverderte artikler, medline ekskludert gav 3600 treff, vi begrenset det til 2014-2018 og fikk 1242 treff med søket: «Self disclosure» AND (youth* OR adolesc*) AND (etic* OR boundar* OR distance*).

2 Teoretisk rammeverk

2.1 Hva sier ungdom

Tidligere beboere på barnevernsinstitusjoner har fortalt at de verdsatte ansatte som evnet å kommunisere på en åpen og direkte måte, aksepterte dem som de var og viste personlig engasjement (Lunde, 2015). Organisasjonen Barnevernsproffene (2011) har gitt ungdom som selv har blitt ivaretatt av barnevernet en offentlig stemme. De mener det er kjærighet som skal til for at barnevernet skal nå sine mål. Thrana (2014) har intervjuet ungdom som fortalte at det sterkeste uttrykk for kjærighet var at barnevernsarbeidere holdt ut med dem uansett oppførsel. Ungdommenes selvfølelse ble endret gjennom anerkjennelse fra voksne uttrykt i form av gjensidig glede over relasjonen (Thrana, 2014). De verdsatte helhjertede ansatte som viste oppriktig glede over å bruke tid sammen med dem gjennom lek og utfordelse eller ved å ta dem med til sitt eget hjem (Thrana, 2014).

2.2 Traumebevisst omsorg

Bath (2015) har vært en sentral person i utviklingen av praktisk teori om hvordan nyere kunnskap om traumer kan benyttes i miljøterapeutisk arbeid med barn og ungdom. Han har definert tre pilarer for traumebevisst omsorg (TBO) som har fått stor betydning for praksisfeltet (Bath, 2015). Grunnpilarene i TBO betegnes på norsk som trygghet, relasjon og følelsesregulering.

Mange adferdsproblemer hos ungdom som har opplevd misbruk eller avvisning er knyttet til deres usikkerhet omkring egen trygghet (Anglin, 2002). Erfaringer har gjort det vanskelig å stole på voksne. Ungdommers nervesystem har med seg minner fra tidligere erfaringer som preger deres relasjon, oppførsel og kommunikasjon i møte med andre voksne (Siegel, 1999). Dersom ungdom opplever seg utrygge kan de falle ut av sitt toleransevidu og reagere med adferd som utfordrer omsorgspersonene de omgås (Bath, 2015). De ansatte må

da møte behovet som ligger under adferden og gi ungdommene opplevelse av trygghet ved å unngå reaksjoner i form av straff eller kontroll (Anglin, 2002). Bath (2015) mener traumer som har oppstått i relasjon til andre kan helbredes i hverdagslige relasjoner til voksne som er varme, omsorgsfulle og tilstedeværende.

Schore (2016) viser hvordan barn som vokser opp i utrygge relasjoner kan få problemer med emosjonell selvregulering. Ungdom som har vært utsatt for omsorgssvikt har trolig vært uten en samregulerende voksen som har hjulpet barnet å forstå og mestre overveldende følelser (Schore, 2016). I relasjon til trygge voksne kan ungdommen få sine opplevelser validert og anerkjent (Bath, 2015). Dette kan redusere stress og behovet for å mestre overveldende følelser gjennom ulike former for avhengighet eller søken etter ulovlige handlinger (Bath, 2015). Lieberman et al. (2007) har funnet at det å benevne følelser kan roe amygdala og redusere stressnivået. På bakgrunn av dette foreslår Bath (2015) at miljøterapeuter som jobber traumebevisst bruker aktiv lytting og søker samtaler som utvider ungdoms begreper for følelser.

Kinge (2014) beskriver det å bli sett, hørt og forstått som en betingelse for å utvikle seg og fungere godt i sosial samhandling. Kinge (2014) forstår empati som en evne til å være sensitiv og utforskende overfor den andres behov. Dette innebærer en positiv nysgjerrighet, tålmodighet og evne til inntoning for å søke og forstå den andre (Kinge, 2014). Empati er ikke å føle det samme som barnet, men å støtte barns utvikling av selvforståelse, selvinnsett og innlevelse i seg selv (Kinge, 2014).

Hovland (2011) viser hvordan for liten eller for stor nysgjerrighet omkring den andres historie kan oppleves krenkende. Ungdom kan føle seg mistenkeliggjort eller misforstått dersom miljøterapeuter kommenterer eller søker å snakke om noe i ungdommenes historie de selv ikke har tatt initiativ til å snakke om (Hovland, 2011). Å tråkke over slike grenser kan føre til at ungdom trekker seg bort fra den ansatte (Hovland, 2011). Det samme kan skje dersom miljøterapeuten unnlater å gi respons eller vise initiativ til å utforske aktuelle tema (Hovland, 2011). Manglende interesse kan forsterke følelser av ensomhet og lav verdi (Scheff, 1990).

2.3 Ungdom og psykisk helse

Mange ungdommer i ungdomshjem har utfordringer knyttet til deres psykiske helse (Bath, 2015). Bøe (2013) har forsket på ungdom og deres foresattes uttalelser omkring hva som har hjulpet ungdommer ut av psykisk uhelse. Han oppdaget sammenhengen mellom det vanskelige og ungdommens mulighet for livsutfoldelse (Bøe, 2013). Ungdommene hadde hatt utbytte av dialoger med andre hvor de opplevde seg ønsket og velkommen (Bøe, 2013). De snakket om trygge rom hvor de våget å uttrykke seg, forstod sin livssituasjon og ga den mening (Bøe, 2013). I lys av ideer fra blant andre Bakhtin og Lévinas fortolker han endringen som en etisk hendelse, et møte som har latt deres unike ansikt komme til syne (Bøe, 2013).

Lévinas (2004) ser ethvert menneske som unikt, som annerledes enn alle andre. Dermed kan en ikke kategorisere eller regne med at en fullt ut kan forstå andre i lys av seg selv (Lévinas, 2004). Løgstrup (2010) viser at mennesket finner seg selv gjennom ansvar for den andre. Ved å avsløre seg selv gjør miljøterapeuten seg sårbar og forteller indirekte om egen tillit til ungdommen. Bakhtin (1993) og Freire (1974) tenker at mennesket blir til gjennom dialoger. I lys av dette ser Bøe (2013) dialogen som en måte å finne ut hvem en er gjennom felleskapet og menneskeliggjøringen av seg selv og andre.

Når mennesker bruker tid sammen knyttes det sosiale bånd (Scheff, 1990). For å skape rom for ungdommen til å blomstre og utfolde seg mener Bøe (2013) det er nyttig med gjensidige relasjoner. For at relasjonene skal oppleves trygge må det være en balanse mellom nærhet og distanse, tilhørighet og selvstendighet (Bøe, 2013; Scheff, 1990). Dersom miljøterapeuten involverer seg for mye står de i fare for at ungdommen blir oppslukt av relasjonen. De kan da føle seg invadert (Scheff, 1990). Dersom miljøterapeuten viser distanse kan ungdommen føle seg isolert og alene (Scheff, 1990). Selvopplevelsen i utrygge relasjoner vil preges av skam, mens trygge relasjoner fremmer stolthet (Scheff, 1990).

Når ungdom får psykiske vansker kan det handle om at de mister kontakt med det som tidligere har gitt livet mening (Gabrielsen & Ulland, 2015). Gabrielsen (2015) har spurt ungdom om hva de opplever meningsfullt i livet. Svarene som ble gitt ble delt i fire hovedkategorier; arbeid og prestasjoner, gjensidige relasjoner, å etterlate seg noe for fremtidige generasjoner, samt det å ha et forhold til en Guddom eller noe større. I deres studie hadde de en egen gruppe ungdom som hadde opplevd kriser. Disse hadde ofte knuste håp og usikkerhet omkring meningen med livet. De foreslår derfor at samtaler om livsmål, og det

som eventuelt hindrer dem å nå målene for å styrke alliansen med ungdommene, samt bidra til å skape håp og livsglede i situasjoner som oppleves håpløse (Gabrielsen & Ulland, 2015).

Trosforestillinger, enten de er religiøse eller kulturelt betinget, preger måten mennesket opplever verden følelsesmessig, kognitivt og kroppslig (Henriksen, 2014). Repål og Raknes (2015) har jobbet med å utvikle gode behandlingstilbud mot vårt flerkulturelle samfunn. De ser det umulig å jobbe med menneskers følelser, tanker og levd liv uten å snakke om tro (Repål & Raknes, 2015). Ulland og Demarinis (2013) har oppfattet det slik at brukere savner at miljøterapeuter er åpne for og inviterer til samtaler omkring eksistensielle spørsmål i hverdagen.

2.4 Selvavsløring

I psykoterapeutisk sammenheng har selvavsløring vært en omdiskutert tema (Knight, 2012). Noen mener dette er en profesjonell tabbe som skyldes manglende selvbevissthet (Ivey, 2009). Løgstrup (2010) poengterte tidlig at en i møte med et annet menneske alltid vil avsløre sin innstilling gjennom begeistring og toneleie. Rogers (1957) var den første til å mene at terapeuters genuinitet, oppriktighet og gjennomsiktighet skapte nødvendig allianse for å bidra til endringer i en annens liv (Hanson, 2005; C. Rogers, 1957). Knox og Hill (2003) definerte et skille mellom den selvavsløringen som gis i handlingsøyeblikket «her og nå», og det som fortelles fra livet utenfor arbeidsplassen «der og da». I dag er det stor enighet om nytteverdien av den selvavsløringen som er knyttet til ens grad av begeistring, tillit, viljemessige innstilling og utstråling (Hanson, 2005; Murphy & Ord, 2013). Det er derimot større uenighet og flere risikofaktorer knyttet til bruken av selvinvolverende avsløring (Dutton, 2018; Shevellar & Barringham, 2015).

Dutton (2018) viser hvordan forskning har funnet selvavsløring særlig hensiktsmessig i møte med ungdom. Ungdom er i en løsrivelsesfase hvor de finner sin identitet og søker å differensiere seg fra sine foreldre (Dutton, 2018). De søker nye forbilder, og terapeuten kan gjennom selvavsløring statuere sosialt aksepterte idealer og verdier som ungdommen kan identifisere seg med (Gaines, 2003). Dersom terapeuten uttrykker egne tanker omkring håp og muligheter de ser for ungdommene vil ungdommene lære å betrakte seg selv som kompetente (Gaines, 2003). På denne måten kan de fatte mot til å sette seg mål og arbeide for å nå disse.

En terapeut som selv er åpen kan skape en atmosfære hvor det er trygt og verdifullt å vise den andre tillit ved å fortelle om seg selv (Dutton, 2018). Ungdom har ofte stor frimodighet til å stille spørsmål for å innhente personlig informasjon (Dutton, 2018). Dersom en ungdom spør om noe og terapeuten unngår å svare kan det oppleves som en avvisning. Det kan svekke ungdommens tillit til terapeuten og svekke alliansen (Gaines, 2003).

Kritikere mener selvavsløring i for stor grad likestiller og utjevner maktforholdet mellom klient og terapeut, det gjør profesjonelle relasjoner private og leder til uheldig grenseoverskridelse (Ivey, 2009). I terapeutiske relasjoner til ungdom som vanskelig skiller mellom egne og andres følelser, eller som ofte inntar en omsorgsrolle ovenfor andre, kan selvavsløring virke mot sin hensikt (Dutton, 2018). Bunner og Yonge (2006) påpeker farer ved å bruke selvavsløring, fysisk kontakt og det å gi gaver dersom en arbeider med ungdom med psykisk uhelse.

Hart (2017) har kartlagt at sosialarbeidere som arbeider med ungdom bruker bevisst selvavsløring på en rekke ulike måter. Shevellar og Barringham (2015) problematiserer at det i recoveryorientert psykisk helsearbeid benyttes selvavsløring, uten at dette er teoretisk forankret. Liksom Murphy og Ord (2013) ser de at det skaper utrygge rammer for helsearbeidere å benytte selvavsløring ettersom det faller utenfor den allmenne forståelsen av profesjonelle grenser. Murphy og Ord (2013) har funnet at mange sosialarbeidere som jobber med ungdom savner refleksjon omkring dette i personalgrupper. Knight (2012) fant at mange også opplevde manglende refleksjon i utdanning. Selvavsløring ble i praksis et tema de kviet seg for å snakke om i supervisjon eller på personalmøter.

2.5 Gjensidighet kan bygge allianse mellom bruker og sosialarbeider

Topor og Denhov (2014) har forsket på konkrete handlinger som skaper arbeidsallianse. Brukere av psykiske helsetjenester har fortalt at det handlet om personlige møter hvor de opplevde seg spesielt verdsatt av hjelperen (Topor & Denhov, 2014). Gaver eller betroelser indikerte at arbeideren så brukeren og ønsket kontakt med vedkommende (Topor & Denhov, 2014). Topor og Denhov (2014) mener derfor hjelperens uttrykk for gjensidig glede over å være i relasjon til en bruker kan ha stor betydning for menneskers selvbilde og recoveryprosess.

2.6 Miljøterapeuters selvbevissthet

Rogers (2004) mente etisk forsvarlig og hensiktsmessig bruk av selvavsløring krevde stor grad av selvbevissthet hos terapeuten (C. R. Rogers, 2004). Brown (2015) har funnet at mennesker som var bevisst og viste omsorg for egen sårbarhet hadde et modig hjerte hvilket gjorde at de lett fikk kontakt med andre. Slike helhjertede mennesker våget å bli synlige og elske uten å forvente noe tilbake (Brown, 2015). Blakemore og Agllias (2019) peker på behovet for innsikt i egen sårbarhet for å forstå hvordan ens egen historie preger praksis. Jordan (1992) peker på nødvendigheten av å føle seg trygg i en relasjon og sikker på at en vil få støtte dersom en skal vise seg sårbar. Selvbevisste omsorgsarbeidere kjenner sine grenser, er var for andres, og gjenkjenner behov for veiledning og støtte i sitt arbeid (Blakemore & Agllias, 2019; Brown, 2006).

3 Metode

Ettersom miljøterapeuters bevisste selvavsløring er lite beskrevet i tidligere litteratur fant jeg det hensiktsmessig å gjøre en kvalitativ undersøkelse for å innhente data (Josselson, 2011). For å avdekke hvilken mening og forståelse miljøterapeuter tiller det å fortelle om seg selv til ungdom i konteksten ungdomsinstitusjon benyttet jeg en hermeneutisk fenomenologisk psykologisk tilnærming (Langdridge, 2007). Kvalitative metoder kan benyttes for å forstå et fenomen og meningen det gir personene som opplever det (Langdridge, 2007). Studiet har ikke hatt til hensikt å definere objektive sannheter. Det har vært en søken etter enkeltpersoners forståelse av gode og negative erfaringer. Dette kan si noe om kulturen i feltet og individuelle opplevelser av hva som er god praksis (Langdridge, 2007).

Klassisk fenomenologi søker å være deskriptiv, den har som mål å løfte frem informantens stemme (Langdridge, 2007). Hermeneutisk fenomenologi vedkjenner at forskeren alltid betrakter datamaterialet fra sitt personlige ståsted (Langdridge, 2007). Heidegger startet en hermeneutisk vending i fenomenologisk filosofi ved å peke på hvordan all forståelse avhenger av hvordan en tolker (Langdridge, 2007). Ricœur (1976) argumenterte senere for at en bare kunne betrakte meningsskapelse gjennom analyse av fortellinger. Han mente at det kun var mulig å forstå mening uten å analysere metaforer og narrativ det gir

tilgang til kreative prosesser mens de pågår (Langdridge, 2007). I denne studien har jeg benyttet en modell for kritisk narrativ analyse konstruert av Langdridge (2007) som baseres på tanker fra Ricœur (1976). Han mener validiteten i kvalitativ forskning styrkes av metodebruk, og har derfor utformet en 6-trinns modell for narrativ forskning (Langdridge, 2007). Han presiserer at prosessen må sees som et samspill i hermeneutiske sirkler mellom de ulike leddene. Det er ikke nødvendig å behandle et trinn om gangen, men se det som en samling verktøy som til sammen gjør det enklere for en forsker å rette et kritisk blikk på datamaterialet (Langdridge, 2007).

3.1 Narrativ analysemetode

Det finnes i dag ulike forståelser og metoder for bruk av narrativ forskning (Langdridge, 2007). Alle søker å avdekke menneskers mening og forståelse gjennom historiefortelling (Wertz, 2011). Narrativ psykologi antar at menneskers opplevelser og handlinger danner meningsforståelser som kan utforskes slik at vi bedre forstår oss selv og andre (Langdridge, 2007). Jarome Bruner har bidratt til forståelsen av narrativ forskning med å vise hvordan narrativ er tankens byggesteiner som konstruerer menneskets virkelighet og mening (Wertz, 2011). Ved å studere menneskers fortellinger kan en si noe om deres tolkning av hendelser i sammenheng med deres kulturelle kontekst (Wertz, 2011).

Polkinghorne (2006) har poengtert at våre historier betraktes i lys av tidligere erfaringer og endres etter hvert som nye erfaringer kommer til. Miljøterapeutenes fortellinger fra praksis formes av erfaringer de selv har gjennomlevd, kunnskap fra utdanning og erfaringer fra praksisfeltet (Langdridge, 2007). Ved å analysere flere narrativ kan en få innblikk i kulturer og ideologier som preger praksisfeltet (Langdridge, 2007). Gjennom narrativ analyse kunne jeg observere hvordan miljøterapeutene vurderte og forsto egen praksis.

Narrativ kan kun tolkes og forstås ut fra konteksten de blir fortalt i (Langdridge, 2007). Historier skapes for et publikum og har en hensikt som preger fortellerens synsvinkel (Josselson, 2011). Funnene i narrative studier vil derfor avhenge av forskers fokusområde og fremstilling av tema (Josselson, 2011).

Ricoeur (1976) definerte at en kunne nærme seg en narrativ analyse med tiltro eller mistenkelighet. Dersom en betrakter data med hermeneutisk tiltro søker en å gjenoppbygge informantens budskap (Langdridge, 2007). Ved bruk av kritisk hermeneutisk mistenkelighet søker en i stedet å dekode mening og finne underliggende skjulte budskap (Langdridge, 2007). Langdridge (2007) finner det mulige tilnærme seg data med kritisk hermeneutisk mistenksomhetens på to måter. En kan sette materialet under tvil, slik psykoanalysens klassiske hermeneutikk gjør når det letes etter underliggende mening og budskap som er skjult for informanten (Langdridge, 2007). Dette betegner han som mistenksomhetens tvilende hermeneutikk (Langdridge, 2007). Langdridge (2007) mener denne typen hermeneutikk bryter med fenomenologiens ønske om å forstå deltakerens erfarte livsverden. For en mer fenomenologisk tilnærming foreslår Langdridge (2007) bruk av hva han kaller mistenksomhetens imaginære hermeneutikk. Han forklarer dette som et skifte av fokus fra informanten til konteksten vedkommende befinner seg i (Langdridge, 2007). Ricoeur poengterte at vi betrakter et tema fra posisjonen vi står (Langdridge, 2007). Det kan derfor gi økt forståelse for budskapet om det rettes fokus mot konteksten som begrenser og tillater vedkommende å fortelle det han gjør (Langdridge, 2007).

Langdridge (2007) har i sin metode et klart fokus på kritisk vurdering av forskerens rolle og data ved kritisk anvendelse av teori og hermeneutikk. Han ser at mistenksomhetens imaginære hermeneutikk har den svakhet at forsker under analysen betrakter tema ut fra sin personlige synsvinkel (Langdridge, 2007). Klare funn avhenger dermed av personlig og profesjonell forpliktelse til teori, metode og tema (Langdridge, 2007).

3.2 Utvalg av deltakere

I kvalitative undersøkelser gjøres det strategiske utvalg. Jeg hadde ikke til hensikt å sammenligne eller rette fokus mot kulturen i et spesifikt ungdomshjem. To private bedrifter ble kontaktet i tillegg til offentlige ungdomshjem. Informasjonsskriv og samtykkeskjema ble i første omgang sendt til leder på fylkesnivå som sendte dem videre til ledere for de enkelte hjemmene. Videre ringte jeg mellomledere for de enkelte hjemmene for å gi ytterligere informasjon om studien. Jeg valgte da å kontakte hjem hvor ungdom var plassert for å få omsorg over lang tid.

Studiet hadde jeg ikke til hensikt å måle eller sammenligne hvordan utdanningsnivå påvirket det miljøterapeutiske arbeidet. Av etiske hensyn ble lavere utdannede personell ekskludert fra undersøkelsen. Å inkludere denne gruppen hadde muligens gitt færre faglige assosiasjoner i informantenes fortellinger og meningsdannelse.

Studien har ikke søkt å belyse kjønnsmessige forskjeller. At det meldte seg like mange menn og kvinner til studien var rent tilfeldig.

Under et av intervjuene oppdaget jeg at en deltaker som tidligere hadde jobbet i en akuttinstitusjon var mer reservert enn de andre. Han hadde erfart fysisk vold i arbeidshverdagen og alvorlige trusler mot egen familie. Konteksten og brukergruppen viste seg å ha betydning for personenes fortellinger fra praksis. På bakgrunn av dette vurderte jeg å søke etter flere deltakere fra akuttinstitusjoner. Ettersom dette studiet ikke søkte å sammenligne ulike arbeidsplasser, men sette søkelys på relasjoner hvor ungdom og voksne lever sammen over tid, valgte jeg i stedet å avgrense utvalget til ansatte i omsorgshjem.

3.3 Gjennomføring av intervju

Under intervjuet ønsket jeg å styre samtalen inn på min problemstilling, men skape en narrativ setting der informantens historie kunne utfolde seg. I forkant utformet jeg derfor en veiledende intervjuguide med åpne spørsmål. Spørsmålene omhandlet personens kompetanse, rolle på arbeidsplassen og bruk av fortellinger som ga informasjon om dem selv til ungdommene. Jeg erfarte at oppleste spørsmål som kunne bli en trussel mot den narrative flyten i samtalen. Intervjuguiden ble derfor liggende som et bakteppe og en påminnelse til meg selv om hvilke tema jeg ønsket å lede samtalen mot. Tidlig i intervjuet stilte jeg spørsmålet «Hva tenker du det kan innebære å fortelle en historie fra eget liv?». Dette spørsmålet ledet mange til å tydeliggjøre sin mening og utdype sin forståelse av tematikken gjennom konkrete fortellinger fra praksis.

I ettertid ser jeg at mange informanter valgte å belyse sin mening gjennom konkretisering av sin relasjon til en konkret ungdom. I ettertid ser jeg at studiet kunne belyst den personlige involveringens betydning for relasjon og tillitt på en mer systematisk måte. Deltakerne kunne beskrevet deres bruk av fortellinger knyttet til en spesifikk relasjon. Narrativ analyse søker ofte å belyse vendepunkt og overganger i en historie. Ved å analysere

flere historier fra samme kontekst på et abstrakt nivå kan en ifølge Polkinghorne (2006) finne mønstre som er generaliserbare. Min studie hadde ikke til hensikt å finne slike mønstre. Deltakerne i min studie ble derfor ikke begrenset til å vurdere historiers mening i lys av enkeltrelasjoner. De kunne dermed bidra med historier fra ulike settinger hvor de opplevde at deres personlige involvering hadde hatt særlig betydning for det miljøterapeutiske arbeidet. Deltakerne fikk på denne måten større frihet til å selv forme sine narrativ, og jeg fikk et bredere bilde av den enkeltes forståelse av praksis.

3.4 Refleksivitet

Som nevnt innledningsvis hadde jeg som forsker en forforståelse i forkant av prosjektet basert på egne erfaringer som vikar i et omsorgshjem. I tillegg gjorde jeg et pilotintervju på ei venninne som arbeider som miljøterapeut i omsorgshjem. Hun formidlet at hun i sin praksis var svært personlig involvert i ungdommene og ønsket å bekrefte enkeltpersoner. I hennes fortelling kom det frem at hun var hovedkontakt for ei hun hadde hatt liten anledning til å bruke tid med. Denne jenta hadde gitt uttrykk for at hun opplevde at de andre ungdommene i hjemmet hadde en voksen som brydde seg litt ekstra om dem. Vedkommende savnet å være noens favoritt. Selv om dette ikke kommer tydelig frem av funn hos deltakerne i studien har dette påvirket min drøfting i artikkelen.

3.5 Ethiske overveielser gjennom forskningsprosessen

Utvalget i studien var miljøterapeuter med en utdanningsbakgrunn hvor de med stor sannsynlighet har reflektert over sin rolle og personlige kompetanse. At deltakerne var i aktiv jobb sikret at de kunne ta opp utfordringer de ble bevisst gjennom intervjuene i veiledning, refleksjonsgrupper eller hos psykolog. Under intervjuene opplevde jeg som intervjuet dem at de hadde stort utbytte av intervjuet, enkelte fortalte at dette hadde satt i gang tankeprosesser og bevisstgjort dem på ting de tidligere hadde oversett. Brinkmann, Tanggaard og Hansen (2012) diskuterer dilemmaet ved empatisk tilnærming til deltakerne. At jeg selv hadde erfaring fra feltet la grunnlag for en kameratslig tone. Dette førte kanskje til at deltakerne røpet mer enn de ønsket ved nærmere ettertanke. Jeg avsluttet derfor intervjuet med å påpeke deres rett til å trekke hele eller deler av intervjuet. De fikk min kontaktinformasjon slik at de når som helst kunne ta kontakt. I hvert enkelt tilfelle fikk jeg også tillatelse til å oppbevare

informasjon om den enkelte inntil prosjektet var avsluttet i tilfelle jeg ønsket å kontakte dem for ytterligere informasjon.

Brinkmann et al. (2012) peker på deltakernes behov for å kjenne sine rettigheter og forstå hvordan deres bidrag skal benyttes slik at de ikke føler seg lurt. Deltakerne ble gitt skriftlig informasjon om studien i forkant av intervjuet. Det ble i forkant av intervjuene satt av tid til samtale omkring studiets hensikt, analysemetode og muligheter for å trekke sitt samtykke.

Materialet ble tatt opp på digitale lydspor og lagret på en privat minnepenn. En liste over navn og kontaktinformasjon på deltakerne er lagret separat fra lydfilene. Lydfilene vil bli slettet når prosjektet er ferdigstilt. Det transkriberte materialet er nøye transkribert og anonymisert. Under intervjuene ble det oppgitt sensitiv informasjon. Deltakernes navn, bosted, alder og dialekt er anonymisert i presentasjon av funn. Enkelte deltakere ble intervjuet på sin arbeidsplass. Dette innebærer at kolleger muligens kjenner til deres deltakelse i studien. I artikkelen er derfor enkelte historier utelatt av etiske hensyn.

3.6 Analyseprosessen

I tråd med Langdridge (2007) vurderte jeg meg selv med et kritisk hermeneutisk blikk i forkant av analyseprosessen. Dette hadde til hensikt at det under analysen av det transkriberte materiale skulle være lettere å skille mellom egne tanker og deltakernes budskap. I møte med datamaterialet oppdaget jeg noen ganger begeistring for funn som samstemte med egne erfaringer. Andre ganger ble jeg oppmerksom på strategier og forståelser som utvidet min forståelse. I møte med datamaterialet ble min egen posisjon tydeliggjort. Prosessen var på ingen måte lineær, men en veksling der den enes historie belyste den andres og min egen. Jeg oppdaget også hvordan deltakerne i sine narrativer rettferdiggjorde sin egen posisjon og antydte kritikk av en annen. I analyseprosessen har jeg stadig oppdaget at jeg selv gjorde det samme. I presentasjon av funn har jeg derfor stadig på nytt rettet et kritisk blikk på egne tolkninger i utvelgelsen av funn.

Datamaterialet ble først forstått i lys av sitt hovednarrativ hvor det ble rettet søkelys på narrativ tone og hoved budskap. Videre ble det avklart hvilken posisjon den enkelte stilte seg og betraktet sin rolle i den aktuelle konteksten. Det transkriberte materialet ble så analysert i

Nvivo12. Disse temaene var med å prege forståelsen av felles underliggende tema og teorier i kulturen. Observasjoner omkring ideologier og tankesett ble utgangspunkt for min leting etter teori. Utover dette var min og min veileders forforståelse med å velge ut tema for drøftingen. Kunnskap fra egen praksis, faget psykisk helse og litteratursøk i forkant av studien var med å danne bakgrunnsteppe for min forståelse av deltakernes posisjon.

Tema fra analysen har i tillegg ledet meg til å forstå teorier og forskning som i forkant av studien var ukjent for meg analyserte data. Møte med litteraturen fikk igjen påvirkning på min vurdering av funnene i utvelgelsen av data til artikkelen. Arbeidet med artikkelen har på denne måten kretset i hermeneutiske sirkler der jeg som forsker har utvidet min forståelse og meningsdannelse i lys av de mindre delene og helheten (Langdridge, 2007).

4 Funn

Hovedfunn er i hovedsak presentert i artikkelen. Der er det gjort en kort presentasjon av de enkelte deltakernes narrativ, samt en diskusjon av aktuelle tema sett i lys av aktuell litteratur. I denne kappen er det gjort en kort presentasjon av funn som er diskutert i artikkelen. Gjennom arbeidet med dette prosjektet har jeg som forsker oppdaget tema som kan belyses i videre studier. Dette er presentert under kapittel 4.2.

4.1 Hovedfunn

Deltakerne erfarte det lite hensiktsmessig å formidle historier om det som har vært særlig vondt og vanskelig. Innsikt i egen sårbarhet syntes å være nødvendig for å søke støtte hos kollegaer eller unngå samtaler omkring tema som kan være belastende for miljøterapeuten å snakke om. Dersom miljøterapeuten viser seg svært svak kan det svekke ungdommens opplevelse av å bli ivaretatt av en trygg og stabil voksen. Funn viser at det også kan svekke deres autoritet å fortelle om lite forbilledlige handlinger, som for eksempel bruk av rusmidler.

Mange deltakere snakket varmt om å involvere ungdom i sitt private liv utenfor institusjonen. Andre argumenterte sterkt imot. Jeg opplevde dette som en underliggende konflikt hvor det var lite forståelse for andres handlingsvalg. Jeg mener derfor dette er et tema som kan få mer plass i personalgruppers refleksjoner. Det kan bidra til at den enkelte opplever

seg respektert for sine valg, fatter valg på grunnlag av refleksjon og føler seg tryggere i relasjon til brukere og kolleger.

Deltakerne i studien var alle opptatt av å søke felleskap med ungdommene gjennom aktivitet. De opplevde at samtaler om det som interesserte ungdommene var en lite påtrengende måte å søke kontakt på. Funn i studien kan tyde på at miljøterapeuter som hadde felles interesseområder som ungdommene hadde en særlig mulighet for å skape relasjon til vedkommende.

Mange deltakere ønsket å anerkjenne ungdommen med å betro dem informasjon om seg selv. Jeg mener å se at genuin interesse for enkeltpersoner er sentralt for å skape et helbredende miljø som kan endre ungdoms adferd. Differensiert behandling kan styrke den terapeutiske alliansen til den ungdommen som får noe ekstra. Ved å signalisere at en bruker er miljøterapeutens favoritt risikerer en at andre føler seg mindreverdige. Jeg mener å derfor det er aktuelt å rette oppmerksomhet mot på hver enkelt beboers behov og mulighet for å bli sett og anerkjent.

Deltakerne i studien forsto det å fortelle om seg selv som en måte å invitere ungdom til å fortelle om sine opplevelser. Gjennom egne historier kunne de formidle at de var mennesker som kunne forstå litt av det som var vanskelig for ungdommene. En fortelling kunne åpne en samtale omkring et tema og gi ungdommene anledning til å bidra med sine erfaringer om de ønsket dette.

Deltakerne som ønsket og tok initiativ til å snakke om følelser eller mening erfarte at ungdom oppsøkte dem for slike samtaler ved behov. Ved å fortelle om egen oppvekst erfarte miljøterapeutene at de kunne ta ansvar for sine handlingsvalg og gav ungdommene frihet til å tenke annerledes. Åpenhet omkring egne holdninger og verdier kunne avvæpne ungdom i situasjoner hvor de følte seg truet og redde for ikke å bli rommet.

Mange fortalte historier slik at ungdommene kunne ta dem i betraktning når de skulle gjøre egne valg. Slike historier kunne bidra til innsikt og forståelse som satte ungdommene i stand til å reflektere over sine valg. Medvirkning kan gi opplevelser av trygghet, makt og kontroll. Jeg ser derfor historier fra eget liv som hensiktsmessige for å veilede fremfor å styre i situasjoner hvor ungdom trenger støtte i sine valg.

4.2 Tema for videre forskning

Litteratursøk viser at det er foreliggende lite tema på selvavsløring i miljøterapeutisk sammenheng. Dutton (2018) og Murphy og Ord (2013) har tidligere påpekt at det foreligger mangelfull forskning omkring en utbredt praksis. Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg funnet tema det kan være aktuelt å belyse i videre studier.

Det kan være aktuelt å gjøre flere narrative studier for å belyse hvordan ungdoms adferd og allianse påvirkes av miljøterapeutens personlige involvering. Ved å studere flere narrativ i samme kontekst kan det avdekkes mønstre som viser hvordan miljøterapeuters personlige involvering påvirker samhandlingen over tid (Polkinghorne, 2006).

Dette studiet belyser miljøterapeuters opplevelser, i videre studier vil det være interessant å få økt innsikt i ungdommers opplevelse av de ansattes personlige involvering. For eksempel kan det forskes på ungdoms opplevelse av å få gaver eller betroelser fra de ansatte. Topor og Denhov (2014) viser at personlige gaver eller betroelser fra hjelpere er uttrykk for likeverd og gjensidighet som har styrket voksne mennesker i deres recoveryprosesser. Deltakerne i denne studien fortalte at de opplevde det som en etisk fordring om å gi noe tilbake til den som hadde fortalt om seg selv. Goldstein (1997) viser hvordan en i humanistisk psykologi betrakter det etisk riktig å dele litt informasjon om seg selv med den som har fortalt om seg selv. I lys av dette kan det være nyttig å betrakte hvordan dette oppleves for deltakerne.

Deltakere i studien søkte felleskap gjennom aktivitet og felles interesser. Genuin interesse for samvær og felleskap kan ha en sammenheng med miljøterapeutens oppriktige ønske om å gjøre det ungdommen trives med. Thrana (2014) viser at hjelperens oppriktige anerkjennelse og ønske om å gå i relasjon kan ha betydning for deres allianse. I videre studier kan søke å avdekke miljøterapeuter eller ungdoms forståelse av felles interesseområders betydning for det terapeutiske arbeidet.

Deltakere i studien forteller at de får eller tar en rolle på arbeidsplassen. Videre studier kan belyse miljøterapeuters forståelse av sine valg i møte med sin rolle. Den enkelte tegner et bilde av seg selv overfor ungdommen ut fra historiene de forteller, steder de velger å besøke, aktiviteter de foreslår, valg av ord og uttrykk, klesstil, grad av fysisk nærhet eller ved å gi gaver.

En av informantene var opptatt av det spontane møte med nye ungdommer. Hun ønsket å speile dem på en god måte og gi uttrykk for at hun hadde tillit til dem. I videre studier kan selvvavsløringens betydning for identitetsskaping betraktes ytterligere i lys av forskning på speilnevroner og teorier om hvordan mennesker finner seg selv i relasjon til andre.

Deltakere i studien forteller at det miljøterapeuten forteller kan få innvirkning på deres autoritet. Å fortelle om mindre gunstige handlinger kan gi et svekket bilde av dem som forbilder med autoritet. Jeg mener ungdom respekterer de voksnes grenser dersom de kjenner og respekterer personen som setter dem. Funn i min studie viser at dette ikke nødvendigvis er tilfelle i den aktuelle konteksten.

Deltakerne i studien hadde høyere utdanning og ansettelse som miljøterapeuter. I ungdomshjemmene arbeider det også ufaglærte medarbeidere og fagarbeidere. Deltakerne i studien mente utdanning kunne ha betydning for hva de ansatte fortalte om seg selv. Noen diskuterte offisielle krav til stadig større andel ansatte med høyere utdanning i omsorgshjemmene. Kunnskap i praktiske fag kan bidra slik at ungdom lærer ferdigheter de ikke lærer i skolen, hvilket gir mestring og felleskap. Det syntes som det på dette feltet mangler kunnskap og innsikt i kompetansens betydning for det miljøterapeutiske arbeidet.

Videre studier kan belyse sammenhengen mellom tidligere erfaringer og ønske om å oppgi kontaktinformasjon. Kvantitative studier kan søke å avdekke den faktiske risikoen for at miljøterapeuter setter eget eller sine nærmestes liv i fare ved å fortelle hvor de bor eller navn på familiemedlemmer. Deltakerne i studien var ansatt i hjem hvor ungdom ble plassert for omsorg over tid. Deltakerne i studien forstår fenomenet som er belyst ut fra den unike erfaringskompetansen til hver enkelt informant. Funn gjenspeiler dermed noe mer enn den aktuelle konteksten. For eksempel kan det se ut som erfaring med vold eller alvorlige trusler på tidligere arbeidsplasser har hatt innflytelse på deltakernes ønske om å utlevere kontaktinformasjon i nye jobbrelaterte relasjoner. En av deltakerne hadde tidligere arbeidet i et hjem hvor ungdom ble plassert akutt. Jeg mener derfor det i videre studier vil være hensiktsmessig å differensiere bruken av personlig involvering i hjem hvor ungdom er plassert for omsorg over tid fra andre institusjoner.

5 Oppsummering

Denne kappen er utformet som et tillegg til artikkelen «Risky Conversations»- miljøterapeuter blir personlig involvert. Dette utgjør til sammen en prestasjon av et masterprosjekt hvor det er gjort en kvalitativ studie i form av en narrativ analyse av innhentede intervju. Forskers rolle under innhenting av data og tolkning av disse har hatt innvirkning på studiets funn. Forskerens forforståelse og posisjon er klarlagt innledningsvis. Videre er det gjort rede for avgrensninger av oppgaven. Teori og metode er kort presentert i artikkelen og derfor utdypet ytterligere i kappen. Avslutningsvis er hovedfunn i studien presentert. Studien viser blant annet at det er behov for videre forskning omkring selvavsløring i konteksten ungdomsinstitusjon. Det er antydte områder som kan være av betydning å belyse i videre studier.

6 Referanser

- Anglin, J. (2002). Risk, Well-Being, and Paramountcy in Child Protection: The Need for Transformation. *Child and Youth Care Forum*, 31(4), 233-255. doi: 10.1023/A:1016303309618
- Bakhtin, M. (1993). *Toward a philosophy of the act*. Austin: University of Texas Press.
- Barnevernsproffene. (2011). Stortingsmelding nr.1. Fra barn og unge i Norge. Det gode barnevernet. Forandringsfabrikken.
- Bath, H. (2015). *The Three Pillars of TraumaWise Care: Healing in the Other 23 Hours* (s. 5-11). Bloomington, IN :.
- Blakemore, T. & Agllias, K. (2019). Student Reflections on Vulnerability and Self-awareness in a Social Work Skills Course (s. 21-33): Routledge.
- Brinkmann, S., Tanggaard, L. & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder : empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Brown, B. (2006). Shame resilience theory: A grounded theory study on women and shame. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 87(1), 43. doi: 10.1606/1044-3894.3483
- Brown, B. (2015). *Daring greatly : how the courage to be vulnerable transforms the way we live, love, parent, and lead*. London: Penguin.
- Bunner, K. & Yonge, O. (2006). Boundaries & Adolescents in Residential Treatment Settings: What Clinicians Need to Know. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 44(9), 38-44.
- Bøe, T. D. (2013). *Stemmen og ansiktet : Bakhtin, Levinas og noen etiske refleksjoner omkring psykisk helse* (s. 93-109). Kristiansand: Portal, cop. 2013.
- Bøe, T. D. & Thomassen, A. (2017). *Psykisk helsearbeid : å skape rom for hverandre* (3. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.

- Dutton, H. (2018). Mentor Self-Disclosure in Youth Mentoring Relationships: A Review of the Literature About Adults Disclosing to Non-Familial Adolescents in Intervention Settings. *Adolescent Research Review*, 3(1), 57-66. doi: 10.1007/s40894-017-0065-0
- Freire, P. (1974). *De undertryktes pedagogikk* (Vol. 271). Oslo: Gyldendal.
- Gabrielsen, L. E. & Ulland, D. (2015). Mening og meningsdannelse i en kulturell kontekst. I A. B. T. Erna Ulland (Red.), *Psykisk helse* (s. [82]-93). Oslo: Universitetsforlaget, cop. 2015.
- Gaines, R. (2003). Therapist self-disclosure with children, adolescents, and their parents (s. 569-580).
- Goldstein, E. (1997). To Tell or Not to Tell: The Disclosure of Events in the Therapist's Life to the Patient. *Clinical Social Work Journal*, 25(1), 41-58. doi: 10.1023/A:1025729826627
- Hanson, J. (2005). Should your lips be zipped? How therapist self-disclosure and non-disclosure affects clients. *Counselling and Psychotherapy Research*, 5(2), 96-104. doi: 10.1080/17441690500226658
- Hart, P. (2017). The reality of relationships with young people in caring professions: A qualitative approach to professional boundaries rooted in virtue ethics. *Children and Youth Services Review*, 83, 248–254. doi: org/10.1016/j.childyouth.2017.11.006
- Henriksen, J.-O. (2014). Religionspsykologi som grunnlag for kultur- og religionskritikk. I L. G. E. L.G. Danbolt, H. Stifoss-Hansen, K. Hestad, L. Lien (Red.), *Religionspsykologi* (s. 59-67). Oslo: Gyldendal Akademisk, 2014.
- Hovland, B. I. (2011). *Narrativ etikk og profesjonelt hjelpearbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ivey, G. (2009). The Problems of Intentional Therapist Self-Disclosure in Psychoanalytic Therapy: A Critical Response to Zelda Knight. *South African Journal of Psychology*, 39(1), 86-92. doi: 10.1177/008124630903900107
- Jordan, J. (1992). *Relational resilience*. (Work in Progress No. 57). Wellesley, MA: The Stone Center, Wellesley College.

Josselson, R. (2011). Narrative Research; Constructing, Deconstructing and Reconstructing Story. I F. J. Wertz, L. M. McMullen, R. Josselson, R. Anderson & E. McSpadden (Red.), Five Ways of Doing Qualitative Analysis; Phenomenological Psychology, Grounded Theory, Discourse Analysis, Narrative Research and Intuitive Inquiry (Vol. Guilford Press, s. 224-242). United States of America: Guil.

Juul, J. (1998). Her er jeg! Hvem er du? : om nærvær, respekt og grenser mellom voksne og barn. Oslo: Pedagogisk forum.

Kinge, E. (2014). Empati - nærvær eller metode? Oslo: Gyldendal akademisk.

Knight, C. (2012). Social workers' Attitudes Towards and Engagement in Self-Disclosure. . Clinical Social Work Journal, 40, 297–306.

Knox, S. & Hill, C. E. (2003). Therapist self-disclosure: Research-based suggestions for practitioners. J. Clin. Psychol., 59(5), 529-539. doi: 10.1002/jclp.10157

Langdridge, D. (2007). Phenomenological psychology : theory, research and method. Harlow: Prentice-Hall.

Leenderts, T. A. (2014). Person og profesjon. Om mennesyn og livsverdier i offentlig omsorg. (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Lévinas, E. (2004). Den annens humanisme (3. korrigerede utg. utg.). Oslo: Aschehoug i samarbeid med Fondet for Thorleif Dahls kulturbibliotek og Det norske akademi for språk og litteratur.

Lieberman, M. D., Eisenberger, N. I., Crockett, M. J., Tom, S. M., Pfeifer, J. H. & Way, B. M. (2007). Putting Feelings Into Words. Psychological Science, 18(5), 421-428. doi: 10.1111/j.1467-9280.2007.01916.x

Lunde, M. S. (2015). Miljøterapeut og ungdom - å være mennesker for hverandre..En kvalitativ studie av tidligere beboeres betydningsfulle erfaringer fra tiden de bodde i barnevernsinstitusjon.

Løgstrup, K. E. (2010). Den etiske fordring. (4.utg.). Århus: Forlaget Klim.

- Murphy, C. & Ord, J. (2013). Youth Work, Self-Disclosure and Professionalism. *Ethics and Social Welfare*, 7(4), 326-341. doi: 10.1080/17496535.2012.760639
- Polkinghorne, J. C. (2006). *Science and creation : the search for understanding*.
- Repål, A. & Raknes, S. (2015). Islamifisering av psykoterapi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 52(2), 140-144.
- Ricœur, P. (1976). *Interpretation theory : discourse and the surplus of meaning*. Fort Worth, Tex: Texas Christian University Press.
- Rogers, C. (1957). Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change. *Journal of Counseling Psychology*, 21 95-103. doi: <http://dx.doi.org/10.1037/h0045357>
- Rogers, C. R. (2004). *On becoming a person: a therapist's view of psychotherapy*. London: Constable.
- Scheff, T. J. (1990). *Microsociology: Discourse, Emotion, and Social Structure*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Schore, A. N. (2016). *Affect regulation and the origin of the self : the neurobiology of emotional development*. NewYork: Routledge.
- Shevellar, L. & Barringham, N. (2015). Working in Complexity: Ethics and Boundaries in Community Work and Mental Health. *Australian Social Work*, 69(2), 1-13. doi: 10.1080/0312407X.2015.1071861
- Siegel, D. J. (1999). *The developing mind : toward a neurobiology of interpersonal experience*. New York: Guilford Press.
- Skau, G. M. (2017). *Gode fagfolk vokser: personlig kompetanse i arbeid med mennesker (5. utg. utg.)*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Thrana, H. M. (2014). Kjærlighet - en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom. *Fontene forskning : et tidsskrift fra Fellesorganisasjonen (FO)*(1), 4-17.
- Topor, A. & Denhov, A. (2014). Going beyond: Users' experiences of helping professionals. *Psychosis*, 7(3), 1-9. doi: 10.1080/17522439.2014.956784

Ulland, D. & Demarinis, V. (2013). Understanding and working with existential information in a Norwegian adolescent psychiatry context: a need and a challenge. *Mental Health, Religion & Culture*, 17(6), 1-12. doi: 10.1080/13674676.2013.871241

Wertz, F. J. (2011). *Five ways of doing qualitative analysis : phenomenological psychology, grounded theory, discourse analysis, narrative research and intuitive inquiry*. New York: Guilford Press.

«Risky conversations»

– miljøterapeuter blir personlig involvert

En narrativ analyse av 6 miljøterapeuters erfaring med bevisst selvavsløring i møte med ungdom i omsorgsinstitusjoner.

Forfatter 1:

Bergithe Torp Bø, Fakultet for helse og idrettsvitenskap, Universitetet i Agder

e-postadresse:

bergithet@hotmail.com

Forfatterbeskrivelse:

Bergithe Torp Bø er masterstudent i psykisk helse ved universitetet i Agder. Hun har arbeidserfaring som lærer, sjelesørger og miljøterapeut i ungdomshjem.

Forfatter 2:

Stine Torp Løkkeberg, Fakultet for Helse- og Velferd, Høgskolen i Østfold

e-postadresse:

stine.t.lokkeberg@hiof.no

Forfatterbeskrivelse:

Stine Torp Løkkeberg er Førsteamanuensis ved Høgskolen i Østfold. Hun er utdannet sykepleier med master i sykepleievitenskap, og har en PhD i sosialpsykologi fra Universitet i Kent (UK).

Manuskriptet kan sendes til Fokus på familien. <https://www.idunn.no/fokus#/authors>

Sammendrag

I miljøterapeutisk arbeid med ungdom brukes personlig involvering for å oppnå allianse og endring i ungdommens selvfølelse og adferd. Tidligere forskning viser at brukere heles i gjensidige relasjoner hvor de blir anerkjent av en hjelper. Det er tidligere gjort en del forskning omkring selvavsløring i psykoterapi. Denne artikkelen baserer seg på forskning på miljøterapi i konteksten omsorgsinstitusjon for ungdom. Artikkelen beskriver en kvalitativ undersøkelse som belyser miljøterapeuters forståelse av situasjoner hvor de har fortalt ungdom om seg selv. Datamaterialet er innhentet gjennom intervju og bearbeidet i en narrativ analyse. Funn viser at fortellinger fra eget liv brukes aktivt for å trygge miljøet for ungdommene og de ansatte. Den enkelte miljøterapeut tar utgangspunkt i sine kunnskaper, livserfaring, svakheter og sårbarhet for å velge hvordan de vil uttrykke sitt engasjement for ungdommene. Dersom miljøterapeutene har tillitt til ungdommene de arbeider med finner de det naturlig å ta dem med til private arenaer.

Nøkkelord: bevisst selvavsløring, miljøterapeut, ungdom, personlig involvering

Abstract

Working with youth in institution social workers engage personally to achieve alliance and change in youth self-esteem and behavior. Previous research shows that users are healed in mutual relationships where they are recognized by a helper. Previous research on self-disclosure is mainly related to psychotherapy. The article is based on research related to environmental therapy in the context of residential treatment settings for youth. The article describes a qualitative study that illuminates social workers understanding of situations where they have given youth information about themselves. The data material was obtained through interviews and processed in a narrative analysis. Findings show that stories from their own life are used to safeguard the environment for the young people and the employees. The social workers express their commitment to the young people based on their knowledge, life experience, weaknesses and vulnerability. If the social worker trusts the young people they work with, they find it natural to bring them to their private arena.

Keywords: self-disclosure, social worker, youth, therapist transparency

«Risky conversations» – miljøterapeuter blir personlig involvert

En narrativ analyse av 6 miljøterapeuters erfaring med bevisst selvavsløring i møte med ungdom i omsorgsinstitusjoner. (1)

Miljøterapeuter i ungdomshjem må stadig vurdere hvilken informasjon det er hensiktsmessig å gi om seg selv til beboerne (Murphy & Ord, 2013; Reemer, 2014). Selvavsløring kan være hjelpsom, skadelig, nøytral eller begge deler (Reemer, 2014). Miljøterapeutene avslører egne verdier og holdninger i handlingsøyeblikk «her og nå» (Knox & Hill, 2003). Dette kommer til syne gjennom deres begeistring, tillit, viljemessige innstilling og utstråling (Knox & Hill, 2003; Løgstrup, 2010). I tillegg må de vurdere hva de vil fortelle fra livet utenfor arbeidsplassen «der og da», omtalt som selvinvolverende avsløring (Knox & Hill, 2003; Shevellar & Barringham, 2015). Miljøterapeutene kan bevisst velge jobbantrekk, ordbruk, fysisk nærhet eller om de vil gi personlige gaver eller betroelser (Hart, 2017).

Hjelpere som er åpne og viser genuin interesse, bygger allianser som kan endre ungdoms selvfølelse og adferd (Thrana, 2014). Selvavsløring betraktes i dag som hensiktsmessig i de fleste terapeutiske sammenhenger (Hanson, 2005; Peterson, 2002). Rogers (1957) var den første til å mene at terapeuters genuinitet, oppriktighet og gjennomsiktighet skapte nødvendig allianse som bidro til endringer i en annens liv (Hanson, 2005; Rogers, 1957). Bevisst selvavsløring kan styrke relasjonelle bånd, fremme tillit og forståelse, stimulere samtaler, normalisere følelser, utjevne maktbalansen, dempe rigiditet, øke den andres selvavsløring eller tydeliggjøre grenser mellom egne og andres tanker og følelser (Murphy & Ord, 2013; Peterson, 2002).

Dersom den ansatte deler for mye kan det skape utrygge omgivelser for dem selv eller ungdommene (Knox & Hill, 2003; Scheff, 1990). Sosialarbeidere i tidligere studier har uttrykt usikkerhet omkring egne grenser for personlig involvering (Murphy & Ord, 2013; Simonsen, 2012). Ulik praksis i personalgruppen kan skape konflikter, usikkerhet og angst blant de ansatte (Reemer, 2014). Personalets trygghet påvirker ungdommene (Bath, 2008; Shevellar & Barringham, 2015). Det er hittil gjort lite forskning på selvavsløring blant miljøpersonell i en barnevernkontekst (Bunner & Yonge, 2006; Dutton, 2018). Ettersom selvavsløring er blitt et utbredt virkemiddel mener Shevellar og Barringham (2015) det bør forskes frem ny kunnskap omkring slike «risky conversations». Hensikten med studiet som denne artikkelen bygger på var å få økt innsikt i miljøterapeuters erfaringer omkring det å betro ungdommene

informasjon om seg selv. Studien fokuserer på det å oppgi kontaktinformasjon, fortelle erfaringer fra eget liv eller formidle kunnskap basert på personlige interesseområder. Det ble gjort en narrativ analyse av innsamlede data med følgende forskningsspørsmål: *Hvilke erfaringer har miljøterapeuter i ungdomsinstitusjoner med å involvere seg personlig i relasjoner til brukere ved å fortelle om seg selv?*

Et terapeutisk miljø (2)

Mange av ungdommene som bor i omsorgsboliger har opplevd traumer før de flyttet dit (Bath, 2015). Ungdom som har opplevd traumer har ofte en grunnleggende frykt og mistillit til voksne (Anglin, 2002). For å bli i stand til å jobbe med det som er vanskelig må de først av alt oppleve seg fysisk og emosjonelt trygge (Bath, 2008). Bath (2015) mener mennesker i ungdommers dagligliv kan skape miljøer som fremmer helbredelse og vekst. Han foreslår at miljøterapeuter søker å skape trygge relasjoner hvor ungdommene kan snakke om sine opplevelser og lære følelsesregulering (Bath, 2015).

Når mennesker bruker tid sammen knyttes det sosiale bånd (Scheff, 1990). Trygge relasjoner har en god balanse mellom nærhet og distanse, tilhørighet og selvstendighet (Bøe, 2013; Scheff, 1990). Stor grad av personlig involvering kan gi ungdommene en opplevelse av å bli invadert, eller de kan bli oppslukt av relasjonen (Scheff, 1990). Dersom engasjementet mangler kan ungdommene føle seg alene og isolert (Scheff, 1990). Trygge relasjoner fremmer stolthet og gir en sunn selvfølelse (Scheff, 1990).

Et trygt miljø kan formes av voksne som er pålitelige, forutsigbare, tilgjengelige, ærlige og gjennomsiktede (Bath, 2015). Ungdom ønsker personlig kontakt med sine omsorgspersoner (Thrana, 2014). Det kan fremme trygghet at ungdom opplever medvirkning, makt og kontroll (Bath, 2008). Informasjon om miljøterapeuten gjør det mulig for ungdommene å velge å gå i relasjon til vedkommende (Peterson, 2002). Hvis de ikke kjenner de voksnes grenser, vet hva de vil, føler eller tenker kan de bli usikre, passive eller hyperaktive (Juul, 1998). Juul (1998) mener det er lettere for ungdom å godta grenser dersom de kjenner og respekterer personen som setter dem.

Bøe (2013) har oppdaget en sammenheng mellom ungdommers psykiske uhelse og manglende mulighet for livsutfoldelse (Bøe, 2013). Ungdom fikk en bedret situasjon ved å delta i dialog med andre hvor de opplevde seg ønsket og velkomne (Bøe, 2013). De hadde nytte av trygge relasjoner hvor de turte å uttrykke seg, forstå sin livssituasjon og gi den

mening (Bøe, 2013). Bakhtin (1993) og Freire (1974) tenker at mennesket blir til gjennom dialoger. Bøe (2013) ser dialogen som en måte å finne ut hvem en er gjennom felleskapet og menneskeliggjøringen av seg selv og andre. Lévinas (2004) viser at ethvert menneske er unikt, en kan derfor ikke kategorisere folk eller regne med at en fullt ut kan forså dem i lys av seg selv. I dialogisk praksis må hver enkelt være åpen om egne tanker men samtidig forvente å lære noe av den andre (Bøe, 2013).

Ungdom som har psykiske vansker har ofte mistet kontakt med det som tidligere har gitt livet mål og mening (Gabrielsen & Ulland, 2015). Repål og Raknes (2015) mener det er umulig å jobbe med menneskers følelser, tanker og levd liv uten å snakke om tro (Repål & Raknes, 2015). Trosforestillinger, enten de er religiøse eller kulturelt betinget, preger måten mennesket opplever verden følelsesmessig, kognitivt og kroppslig (Henriksen, 2014). Samtaler om følelser og det som har gjort livet vanskelig har vist seg å ha helbredende effekt (Lieberman, Eisenber, Crockett, Tom, Pfeifer og Way, 2007). Gabrielsen og Ulland (2015) har funnet at samtaler om meningen med livet kan styrke allianser, gi nytt håp og livsglede i situasjoner som oppleves håpløse.

Kinge (2014) viser at mennesket har et grunnleggende behov for å bli møtt med empati, bli sett og forstått. Kinge (2014) ser empati som en evne til å tone seg inn mot den andre for å utforske den andres behov. Hovland (2011) viser at for stor eller for liten grad av nysgjerrighet ovenfor en annens historie kan oppleves som en krenkelse av personens identitet. Ungdom kan føle seg misforstått eller mistenkeliggjort dersom miljøterapeuter kommenterer eller tar initiativ til å snakke om noe i deres historie de ikke vil snakke om med vedkommende der og da (Hovland, 2011). Dersom miljøterapeuten blir for nærgående vil det være naturlig å trekke seg bort fra vedkommende (Hovland, 2011; Scheff, 1990). Manglende initiativ eller respons fra hjelperen kan gjøre det lite aktuelt å utforske aktuelle tema (Hovland, 2011; Scheff, 1990).

Ungdom har fortalt at deres selvfølelse ble styrket gjennom relasjoner til ansatte i barnevernet som viste oppriktig glede over å bruke tid sammen med dem. De opplevde seg sett og anerkjent av hjelpere som viste engasjement i samspillet eller tok ungdom med til private arenaer (Thrana, 2013). Å gi informasjon om seg selv kan være et uttrykk for nestekjærlighet (Løgstrup, 2010). Kjærlig anerkjennelse kan gi en emosjonell bekreftelse på at en er unik og akseptert uavhengig av sin adferd (Honneth, 2008). Løgstrup (2010) viser at mennesket finner seg selv gjennom ansvar for den andre. Topor og Denhov (2014) har sett at brukere gikk i allianse med ansatte som, for sin egen del, anerkjente dem ved å snakke om

personlige utfordringer eller felles interseområder. Å få gaver eller betroelser andre brukere ikke fikk var særlig bekræftende (Topor & Denhov, 2014).

Brown (2015) mener mennesker som ivaretar seg selv og egen sårbarhet har bedre forutsetninger for å gå helhjertet inn i relasjoner, bli synlige og elske uten å forvente noe tilbake (Brown, 2015). Blakemore og Agllias (2019) mener selvinnsikt er en forutsetning for godt omsorgsarbeid. Selvbevisste omsorgsarbeidere kjenner sine grenser, er var for andres og gjenkjenner behov for veiledning og støtte i sitt arbeid (Blakemore & Agllias, 2019).

Narrativ forskningsmetode (2)

Hensikten med studiet vi viser til i artikkelen var å avdekke miljøterapeuters forståelse av episoder hvor de hadde fortalt om seg selv i konteksten ungdomsinstitusjon. Jeg benyttet derfor en fenomenologisk psykologisk tilnærming (Langdridge, 2007). I fenomenologien ønsker en å løfte frem informantenes stemme. Denne undersøkelsen var hermeneutisk fenomenologisk, det vil si at vissheten om at forsker gjør utvalg og forstår materialet ut fra sitt personlige ståsted har fått rom og kommer til uttrykk i analysen (Langdridge, 2007).

Ricœur (1976) mente en bare kunne betrakte meningsdannelse gjennom analyse av fortellinger. En kan da si noe om menneskers tolkning av hendelser i sammenheng med deres kulturelle kontekst. Denne studien har fulgt Langdridges (2007) modell for narrativ analyse hvor forsker og datamateriale er betraktet med kritisk hermeneutikk. Det vil si at partenes posisjon og påvirkningen på hverandre er nedskrevet og kartlagt under analysen. Ved å analysere flere narrativ kan en få innblikk i kulturer og ideologier som preger praksisfeltet (Langdridge, 2007). Med utgangspunkt i Langdridges (2007) ide om en mistenksom imaginær hermeneutikk, er fokus flyttet fra deltakerne til den posisjon og kulturelle ståsted de befinner seg i. Avslutningsvis er funn belyst av aktuell teori.

Rekruttering av informanter (3)

For å sikre frivillig deltakelse ble det sendt forespørsel om deltakelse til lederen for fylkets offentlige ungdomshjem og to private bedrifter som tilbyr slike tjenester. Lederne videresendte informasjonsskriv og samtykkeskjema til ledere for aktuelle omsorgshjem. Disse ble i etterkant oppringt og gitt utfyllende informasjon. Videre inspirerte mellomlederne sine medarbeidere til å kontakte forsker for deltakelse i studien.

Inklusjon og eksklusjonskriterier (3)

I kvalitative undersøkelser gjøres det strategiske utvalg (Creswell, 2014). Det ble satt som et inklusjonskriterie for denne studien at deltakerne hadde bachelorutdannelse innen barnevernspedagogikk, vernepleie, sosialt arbeid, sykepleie med videreutdanning i psykisk helse eller lærerutdanning med spesialpedagogikk. Med dette var det å forvente at deltakerne gjennom sitt utdanningsforløp hadde reflektert over sin profesjonelle rolle og temaet selvavsløring. Studiet hadde ikke til hensikt å måle eller sammenligne deltakerne. Det ble derfor ikke satt kriterier knyttet til fartstid i feltet, alder eller kjønn.

Deltakerne (3)

Tre menn og tre kvinner deltok i studien. De hadde et aldersspenn på 35 til 48 år og et aldersgjennomsnitt på 40 år. De var alle født i Norge. Deres nåværende arbeidsplass var et privat eller offentlig omsorgshjem for ungdom. Deltakerne representerte fem ulike institusjoner. To av deltakerne hadde for tiden arbeid i det samme ungdomshjemmet. Flere oppgav at de meldte sin interesse fordi dette var et tema som engasjerte dem. Det var uvisst hvor sterkt utvalgets erfaring avvek fra andre grupper som ikke meldte sin interesse for studien.

[tabell 1 omtrent her]

Setting (3)

For å ivareta deltakernes behov kunne de selv velge hvor de ønsket å bli intervjuet (Creswell, 2014). Tre deltakere ble intervjuet i enerom på egen arbeidsplass, de resterende møtte til intervju i et grupperom på universitetet. Intervjuene ble tatt opp på digitale lydfiler via en diktafon. Under intervjuet ønsket jeg å gi deltakerne fullt fokus. Det ble ikke skrevet notater før samtalene var avsluttet. Deltakerne og ungdomshjemmene de arbeidet ved var i utgangspunktet ukjente for meg som samlet inn data.

Semistrukturert intervjuguide (3)

Intervjuene tok utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide. Narrativ forskning søker å forstå den enkeltes tanker, følelser og perspektiver (Josselson, 2011). Intervjuguiden, presentert i tabell 2, tok derfor utgangspunkt i åpne spørsmål omkring det å dele

kontaklinformasjon og historier fra eget liv med ungdommer på arbeidsplassen. På bakgrunn av tema som dukket opp i de tre første intervjuene, ble de siste informantene etterspurt erfaringer knyttet til samtaler om følelser eller livssyn.

Datainnsamling (3)

Lydsporene ble nøye transkribert mens jeg lyttet til opptakene flere ganger. Intervjuene varte fra 50 til 90 minutter. Dette gav meg 166 sider transkribert materiale. I artikkelen er sitater omformulert til skriftlig tekst uten dialekt, kommentarer, små ord, gjentakelser eller grammatiske feil. Visuelle uttrykk, handlinger, setting eller følelser hos meg som intervjuet dem ble notert i etterkant av intervjuene.

Studiets gyldighet (3)

Jeg som har samlet inn og analysert data har i løpet av prosessen ført en digital logg. Det er på denne måten mulig å innhente informasjon om prosessen steg for steg (Creswell, 2014). Data er nøye transkribert for å bevare studiets reliabilitet (Creswell, 2014). En veileder fra universitet har hatt innsyn i prosessen og datamaterialet underveis. Veilederen har ikke erfaring fra miljøterapeutisk arbeid med ungdom, og har dermed hatt anledning til å betrakte materialet med et distansert blikk (Creswell, 2014).

Forskerens betydning for innsamlede data (3)

Denne artikkelen er basert på mitt engasjement og mine tolkninger som forsker. En annen kunne funnet eller vektlagt noe annet (Langdridge, 2007). Egne erfaringer har påvirket innsamling av data. Det har formet mine spørsmål og preget mitt engasjement i møte med deltakerenes historie (Creswell, 2014). Jeg som utførte intervjuene i dette studiet har et halvt års erfaring som tilkallingsvikar i to ungdomshjem. Innsikt og kunnskap om informantenes arbeidshverdag gjorde at jeg evnet å forstå og bekrefte utsagn under intervjuene. At jeg selv har tilhørt kulturen jeg studerte, kan ha bidratt til at jeg overidentifiserte meg med deltakernes erfaringer og overså vesentlig informasjon (Creswell, 2014).

Innholdet i datamaterialet ble preget av relasjonen mellom meg og deltakerne, hvor godt vi kommuniserte, graden av empati og innlevelse og hvilken ro vi hadde under

intervjuene (Creswell, 2014). Maktbalansen mellom deltaker og forsker ble påvirket av at forsker ledet samtalen ut fra en intervjuguide. Deltakerne hadde større fartstid i feltet enn meg som intervjuet dem, det kan ha styrket deres opplevelse av å kunne bidra med erfaring og kompetanse. At studiet var knyttet til et universitet kan ha preget deltakernes ønske om å uttrykke seg faglig korrekt og henviser til teoretisk kunnskap (Langdridge, 2007).

Etiske vurderinger (3)

Det er oppgitt sensitiv informasjon i datamaterialet. Deltakernes navn, alder og dialekt er derfor anonymisert i presentasjon av funn. Detaljer i narrativene kan være anonymisert eller utelatt. Refleksjon om egen praksis kan oppleves som en belastning (Creswell, 2014). Et inkluderingskriterium var derfor at deltakerne hadde en utdanningsbakgrunn hvor de med stor sannsynlighet har reflektert over sin rolle og personlige kompetanse. At deltakerne var i aktiv jobb, sikret at de hadde et støtteapparat hvor de kunne ta opp utfordringer de ble bevisst etter intervjuene. Prosjektet er godkjent av Fakultet for helse- og idrettsvitenskaps etiske komité; (FEK) ved Universitetet i Agder og Norsk senter for forskningsdata (NSD) (referansenummer 605912).

Den narrative analysen (3)

Analyseprosessen tok utgangspunkt i Langdridge (2007) modell for narrativ analyse som består av 6 trinn. Den startet med en refleksiv gjennomgang av egen tilnærming til tema med hermeneutisk mistenksomhet (Langdridge, 2007). Videre ble det skrevet et narrativ fra den enkelte deltaker med fokus på narrativ tone og retorikk. Det ble blant annet gjort observasjoner knyttet til uttrykk som viste påståelighet eller begeistring under intervjuet (Langdridge, 2007). I etterkant av dette ble det notert hvilken informasjon den enkelte deltaker oppgav omkring sin personlighet og kompetanse (Langdridge, 2006).

Fjerde ledd bestod av en tematisk analyse av det transkriberte materialet i Nvivo12. Deler som utgjorde et undernarrativ ble gitt navn, i form av noder, som konkretiserte budskapet i tekstavsnittet. Disse nodene endret navn underveis slik at de kunne favne flere meningsbolker. Undernodene ble gruppert ut fra om de omtalte det å dele informasjon om seg selv som hensiktsmessig eller ikke. Deretter ble disse nodene igjen gruppert i 7 kategorier hvor positive og negative erfaringer ble samlet ut fra tema. Hovednodene ble navngitt ut fra sitater i datamaterialet.

Femte steg i analyseprosessen innebar å betrakte materialet med imaginær hermeneutisk mistenkelighet (Langdridge, 2007). Ricœur (1976) poengterte at vi betrakter et tema fra posisjonen vi står. Fokus er derfor rettet mot konteksten som begrenser og tillater vedkommende å fortelle det han gjør (Langdridge, 2007). Felles erfaringer hos deltakerne kunne si noe om kulturelle ideologier som påvirket deres tanker omkring egen praksis (Langdridge, 2007).

Til sist ble funnene bearbeidet for presentasjon og betraktet i lys av teori. Det ble utformet narrativer fra de ulike deltakerne. Under narrativene, de mindre historiene som ble valgt ut i presentasjonen, var de som best kunne belyse problemstillingen og funn i den tematiske analysen (Langdridge, 2007). Observasjoner omkring forskerens rolle kommer frem under overskriften refleksivitet. Til sist er materialet drøftet og knyttet opp mot faglitteratur og tidligere forskning. Resultatene i den tematiske analysen, forskerens personlige interesser og observasjoner omkring deltakernes kultur og ideologier hadde innvirkning på valg av teori.

Deltakernes narrativer (2)

Kjersti (3)

Kjersti så på seg selv som en som forstod ungdommenes interesser, ønsker og livsverden. «Vi har et slikt forhold da, at jeg kan flire litt av dem og de ler tilbake, ikke sant. Det blir litt sånn der venninne, kanskje litt sånn der tantete.» Under intervjuet opplevde jeg Kjersti som en sporty og humoristisk dame med et ungdommelig språk. Hun beskriver seg selv som en som prater mye, men ikke når ungdom avviser. «Da merker man jo det ganske fort, og da slutter man jo rett og slett.»

For Kjersti var det naturlig å inkludere ungdommene hun har jobbet med i egen familie. Hun forteller om en gutt som ble møtt på en særlig måte da han fikk bli med hennes tante på kafé. «Han ble altså bare så rørt altså, for at han fikk være med liksom og drikke kaffe, og at det ble betalt!»

Kjersti har arbeidet med ungdom hun betegnet som «rampete». For å påvirke deres holdninger og erfaringer med rus og kriminalitet har hun fortalt en morsom historie om en gang hun gikk på epleslang. Uten å konfrontere ungdommene, formidlet fortellingen at hun syntes det var akseptabelt å ta et eple, men hun ville aldri plukket med seg en sykkel. Andre

ganger har hun advart mot lovbrudd ved å fortelle om barndomsvenner som har havnet i fengsel.

Kjersti har aldri fortalt om de vanskelige tingene hun har opplevd. Slike spørsmål avledet hun ved å snakke om noe annet. Egne erfaringer har likevel gitt henne nyttig spisskompetanse overfor ungdom med lignende utfordringer. «Jeg vet på en måte de riktige spørsmålene å komme med for at de skal kunne gå litt igjennom det i hodet sitt og sånn noe. Jeg kan også fortelle dem at hvis du gjør sånn så kan dette skje. Du vet liksom farene med det hele og diverse sånn noe.»

Pelle (3)

Pelle opplevde at han passet særlig godt på en arbeidsplass hvor han hadde mye til felles med ungdommen i hjemmet. De kunne gjerne spille fotball, sykle eller løpe lange turer sammen. Han hadde gjensidig glede av relasjonen til ungdommen på jobb, men ville likevel ikke bli for privat. Han oppgav ingen kontaktinformasjon men fortalte litt om egen familie.

Pelle gav uttrykk for at han ønsket å være et godt forbilde som handlet i tråd med sine uttalte holdninger. I en tidligere arbeidssituasjon ble han overfalt fordi han satte krav til en bruker. I ettertid har han vært forsiktig med å konfrontere. Han veileder heller ved å fortelle hvordan han selv løser store og små utfordringer. «Hvis ikke kunne det høres ut som jeg prøvde å styre, fremfor å veilede.»

Pelle har fortalt historier knyttet til egne erfaringer for å eksemplifisere gode handlingsvalg. For eksempel ble hans relasjon til foreldrene bedret da han fortalte ting han hadde holdt skjult. Historier om vanskelige ting fortalte han ikke på jobb. «Jeg bruker nok noe av det indirekte uten å tenke over det, men det er ikke en historie jeg bruker til vanlig.»

Frida (3)

Frida har fortalt ungdom at hun bor langt borte, i Bergen. Hun har fortalt om kulturen i nabolaget sitt og litt om de to sønnene sine. «Det er en del redsel ikke sant, for oss voksne og autoritetspersoner. Da er det viktig å få avklart; Hva slags menneske er det? Er dette trygt?» Frida har ikke fortalt om smertefulle erfaringer fra eget liv. En gang avslørte hun noe som grenset til et slikt tema. I etterkant søkte hun støtte fra sin kollega for å avlede flere spørsmål

knyttet til dette temaet.

Frida ønsket å møte ungdommen med respekt, tillitt og forventning om at de kan tåle litt spontanitet og tull. «Forventningene du tar med deg, de står jo i ansiktet ditt, de gjør jo det.» Samtidig var hun redd for å overkjøre ungdommen, «være litt sånn bulldoser i forhold til seg selv.» Hun har jobbet med ungdom som nesten ikke fikk noe informasjon om henne fordi de avviste. «Du skal ikke gå så nær at du på en måte krenker eller trenger deg på.» En gutt som ofte unngikk dialoger, var en gang på tur med Frida da hun møtte en venninne som hadde baby. Dette var en kjent setting for gutten som plutselig pratet i vei og viste interesse i det Frida hadde å fortelle. Da han fikk vite at hun hadde barn virket det som han fikk mer respekt for henne.

Frida opplevde at «det er en viktig del av miljøarbeidet, det å lære seg å sette ord på det som skjer inni, og forstå det ikke minst, filtrere ut et rikere språk for følelser enn sint, glad eller bare ok.» Hun har derfor vent seg til å fortelle små følelsesladde episoder fra hverdagen. Hun mistet for eksempel en pakke egg i butikken. Da kjente hun seg liten, skamfull og usikker. Dama i butikken ble ikke sint men hjalp henne, da ble hun lettet og glad. Hun deler gjerne sine egne empatiske følelser dersom ungdom forteller noe vanskelig. Hun har aldri kommentert hva hun tror ungdommen selv har følt. «Du kan jo ikke det uten å være frekk og invaderende. (...) Du gjør jo folk mindre og reduserer den poweren de har.»

Frida har jobbet med ei jente med lav selvfølelse. Hun følte seg ofte truet og kritiserte da andres handlinger. For eksempel kom hun med anklagende spørsmål da Frida skar ut pepperkakehjerter med kniv i stedet for former. Frida avvæpnet situasjonen med å fortelle at dette var en tradisjon hun satte pris på, de pleide gjøre det slik hjemme hos henne. Frida mener samtaler om ulike familiekulturer er en viktig del av miljøterapien. «De åpner litt for å akseptere forskjeller, forskjeller er veldig skremmende for ungdommene våre.» Hun opplever at ungdom kan være redde for at deres livssyn skal bli kritisert. Da en gutt fortalte om sin religion gav Frida litt informasjon om hva de trodde på i hennes barndomshjem. Hun nevnte også en positiv erfaring knyttet til den aktuelle religionen. Hvis ikke mente hun gutten kunne «tro jeg er passiv kritisk eller ikke bryr meg.»

Frank (3)

Frank fortalte at «de deler jo vanvittig mye så de forventer jo at du deler tilbake.» Han snakket gjerne om egne interesser, men skjulte kontaktinformasjon og navn på familiemedlemmer. Samboeren hans ble en gang utsatt for alvorlige trusler fra en ungdom på

hans jobb. Han hadde hørt om en miljøterapeut som ble drept av en ungdom hun selv trodde hun hadde så nær relasjon til at det ikke kunne skje. Han kommenterte «det er jo livsfarlig, ja, jeg mener du må være det bevisst!»

Frank ville gjerne gjøre ting sammen med ungdommene. For å komme i kontakt med en gutt som satt mye på PC formidlet han egen kunnskap om det aktuelle spillet. «Så drypper jeg det inn til han og da er det sånne smådrypp. Ok, så melder han seg litt mer på. Ok, han er kanskje ok. Kanskje jeg gidder å slippe det personalet litt inn i varmen da.» Etter hvert svarte gutten med å engasjere seg i Franks interesser. Nå er de stadig ute og kjører trail i skogen.

Frank har fortalt ungdom som har det tøft hva han hadde følt om han opplevde det de gikk gjennom: «Da hadde jeg blitt lei meg. Det er mer avvæpnende for ham enn at jeg sier, jeg ser at du blir lei deg nå.»

For å tydeliggjøre talentet til en gutt som var flink i fotball har Frank fortalt om egne tabber på fotballbanen. Han vil ikke fortelle om ting som har vært svært utforende. Han har sett kollegaer miste autoritet ved å fortelle om et liv i tung rus. «De har fortalt da hva et liv i tung rus har gjort med dem. Det virket som det gikk inn der og da, men i neste grensesetting eller neste gang de kommer rusa, da er det grov utskjelling, utagering: Du har faen meg ikke noe du skulle sagt. Du har ruset deg mye mer enn meg.»

Kari (3)

Kari fortalte at «det er lett for meg å være litt sånn moderlig.» Hun har ofte roet ned tempoet, snakket om det indre liv og gitt lange klemmer. Ved å gjøre seg tilgjengelig for samtaler om følelser og tro, har hun blitt oppsøkt når ungdom ønsker å snakke om eksistensielle spørsmål. En gutt som slet med angst fikk høre at hun hadde opplevd et angstanfall. Hun mente det trygget ungdommene at hun normaliserte de overveldende følelsene. Kari ønsket å formidle at hun selv hadde kjent på utfordringer i livet. «De skal vite at vi er mennesker og ikke maskiner.»

Kari tar ofte initiativ til å gjøre ting hun selv liker sammen med ungdommene. Mange har blitt med til Karis hjem i sjøkanten for å bli med ut i båt. En gang tok hun med ei jente som hun hadde god kontakt med i første, men etter hvert ble hun truende. «Der var det vel såpass mye at en tenkte litt sånn; var det dumt eller var det ikke dumt? Du gjør deg og sårbar,

med å gjøre det. Det er klart at når du får drapstrusler, så tenker du litt sånn; hva kan de være i stand til?»

Hans (3)

Hans kommer ungdom i møte med å gi dem litt informasjon om seg selv. Dersom han vikarierer i et ungdomshjem prater han gjerne høyt om seg selv til andre voksne slik at ungdommene kan overhøre samtalen og bli litt kjent med ham. Hans har tatt ungdom med på egen firhjuling, i lek med egne barn eller på ridetur hos sine foreldre. «Hvis du kommer ut fra avdelingen ut fra huset, der jeg velger å gi litt, så tror jeg det gjør noe med dem. De merker at her gir du faktisk noe du ikke må.»

Hans jobbet med en gutt i tre år. Relasjonen deres hadde en dårlig start, men dette endret seg da gutten en dag fant Hans tårevåt på kontoret. Hans hadde fått telefon om et dødsfall få minutter før gutten stormet inn. Han forklarte hvorfor han gråt, at han sørget, men han kunne være på jobb. «Det gjorde noe med ham da jeg viste en sårbarhet. Jeg valgte å fortelle om det. Jeg satte ord på en følelse. Det gikk jo enda et år før han satte ord på de følelsene med å være lei seg, men det kom etter hvert, og det kom da jeg var på jobb.»

Denne gutten kom fra et religiøst hjem og hadde behov for å snakke om eksistensielle spørsmål. Hans tror det trygget gutten at han gav personlige svar, men var usikker på andres vurdering av en slik handling. «Det er klart da vil han jo tolke og kanskje overtolke, men den risiken tok vi. Er det noe vi kan gi en ungdom så er det å vise hvem er vi og hvem er verden, hvem er du, vise følelesspekter og handlingsmønster. Altså, gi en bredere forståelse av ting.»

Hans brukte ofte historier fra eget liv for å beskrive egne og institusjonens grenser. For å vise at han kunne forstå en ungdoms skuffelse over et forbud, fortalte han en historie han selv hadde opplevd og konkluderte: «Jeg hadde også lyst, så jeg skjønner godt at du synes det er dumt at du ikke får lov.» Han trodde det hadde liten effekt å si «jeg skjønner hva du mener» uten å forklare hvorfor han kunne forstå.

Diskusjon (2)

Deltakernes i studien denne artikkelen viser til, forstod det å fortelle om seg selv som en naturlig del av deres miljøterapeutiske arbeid. Selvinnsikt gjorde at de holdt seg borte fra

samtaler som kunne sette dem i en sårbar posisjon. Noen opplevde det utrygt å oppgi kontaktinformasjon, andre hadde erfaringer de mente det var hensynsløst å fortelle i den aktuelle konteksten. I diskusjonen settes funn i sammenheng med aktuell litteratur som kan belyse deltakernes forståelse, kultur og ideologiske ståsted.

Å sette seg i en sårbar situasjon (3)

Tidligere forskning har antydnet at mange sosialarbeidere har uklare grenser for hva de ønsket å fortelle om seg selv (Murphy & Ord, 2013; Simonsen, 2012). Deltakerne i denne studien gav uttrykk for at de kjente sine grenser. Det som ikke ble fortalt var knyttet til områder hvor miljøterapeutene opplevde seg sårbare. De delte gjerne erfaringer knyttet til interesseområder. Mindre utfordrende historier fra eget liv ble omtalt som hensiktsmessige verktøy. Brown (2015) har sett at mennesker som vet de er elskbare på tross av sine svakheter har mot i hjertet til å knytte bånd og gi av seg selv uten garanti for å få noe tilbake. Brown (2015) viser at helhjertede mennesker våger å være åpne fordi de omfavner sin sårbarhet. Deltakernes historier viste at det i miljøterapeutisk sammenheng kan virke mot sin hensikt å avdekke egen sårbarhet. Tema som vekker miljøterapeuten emosjonelt eller avslører dårlige handlingsvalg bør ikke omtales. Dersom en vet hvilke områder som er sårbare kan en ifølge Brown (2015) søke støtte når dette blir trigget. En deltaker med stor selvinnsikt, hadde fortalt om egen sårbarhet til sin kollega slik at han kunne bistå henne i å avlede spørsmål om vanskelige tema. Liksom Blakemore og Agllias (2019) har jeg sett det hensiktsmessig å søke innsikt i egen sårbarhet. Da reduseres risikoen for å dele tema som kan utløse usikkerhet hos terapeuten eller redusere ungdommers opplevelse av å bli ivaretatt av en trygg og stabil voksen.

Noen deltakere opplevde det utrygt å ta ungdom med hjem, men de fleste opplevde det naturlig å invitere ungdommene inn på sine private arenaer. De fleste institusjonene hadde forbud mot å oppgi telefonnummer eller bli venn på sosiale medier. Deltakerne gav uttrykk for at de fleste i feltet tar ungdom med til private arenaer. Mange deltakere argumenterte for dette og uttrykte at de vanskelig forstod hvorfor enkelte kolleger reservert seg mot dette. Deltakere som tidligere hadde opplevd alvorlige trusler på jobb så dette som en stor risiko og argumenterte for å skjule kontaktinformasjon. Reemer (2014) har kommentert at dersom en i personalgruppen gir noe, kan brukere i ettertid forvente å få det samme fra andre. Denne utfordringen ble ikke aktualisert av deltakerne i studien vi viser til, men deres historier kan

tyde på at dette var et tema med ulike fronter og liten forståelse for andres handlingsvalg. Murphy og Ord (2013) mener mange er bekymret for kritikk av egen praksis og derfor unnlater å samtale om bruk av selvavsløring i supervisjon eller personalgrupper. Funn i studien denne artikkelen viser til peker mot at selvavsløring er et tema som kan få mer plass i personalgruppers refleksjoner. Jeg antar dialoger omkring ulik praksis kan bidra slik at den enkelte opplever seg respektert for sine valg, handler på grunnlag av refleksjon og føler seg tryggere i relasjon til brukere og kolleger.

Å fortelle nok (3)

Deltakerens hensikt med å fortelle om seg selv stod på flere måter i relasjon til Bats (2015) teorier om traumebevisst omsorg. Deltakerne ønsket å trygge relasjoner med å gi ungdommene litt informasjon om seg selv. Scheff (1990) viser hvordan mangel på initiativ eller uønsket nærhet kan gjøre ungdom utrygge (Scheff, 1990). Anglin (2002) har vist hvordan ungdom som mangler en grunnleggende tillit til voksne, ofte har en adferd preget av mistenksomhet, uvennlighet og unnvikelse (Anglin, 2002). Deltakerne i studien opplevde det utfordrende å nærme seg ungdommene som ikke ønsket å lytte til dem. En av deltakerne snakket ofte høyt om seg selv til andre slik at ungdom kunne overhøre og bli kjent med ham uten å vise initiativ. Deltakerne var alle opptatt av å søke fellesskap med ungdommene gjennom aktivitet. De opplevde at samtaler om det som interesserte ungdommene var en lite påtrengende måte å søke kontakt. På bakgrunn av studien syntes jeg det kan se ut som miljøterapeuter som hadde felles interesseområder med ungdommene hadde en særlig mulighet for å få skape relasjon til vedkommende.

Betroelser kan anerkjenne ungdommene (3)

Deltakerne presiserte at det de fortalte til ungdommene inneholdt informasjon som kunne gjenfortelles til andre. En av deltakerne holdt tilbake kontaktinformasjon til ungdom han stolte på fordi fremtidig ungdom kan vise seg å være truende. Han ønsket heller ikke å gi noe til en som han ikke kunne gi alle. Peterson (2002) har vist hvordan det å behandle klienter ulikt i psykoterapi, kan føre til at den som ikke får informasjon føler seg mindre viktig enn andre. Topor og Denhov (2014) har derimot vist at det å få noe uforventet i form av betroelser eller gaver andre ikke får kan virke inn på måten enkeltpersoner betrakter seg selv. Thrana (2014) fant at ansattes anerkjennelse av en ungdom bedret personens selvfølelse, noe som

endret deres adferd. Mange deltakere fortalte at de fikk bedre kontakt med ungdom de hadde noe til felles med. Ved å vise genuin interesse for en risikerer miljøterapeuten at en annen opplever seg mindreverdige. Jeg tenker at slike situasjoner vanskelig kan unngås. Det kan derfor være hensiktsmessig å i stedet benytte favorisering som et bevisst virkemiddel, hvor en sikrer at alle ungdom får være en miljøterapeuts favoritt.

Å snakke om følelser (3)

Lieberman et al. (2007) har funnet at det å sette ord på vanskelige følelser kan ha direkte beroligende effekt. Samtaler omkring det som er vanskelig er viktig for å få opplevelser bekreftet, gyldiggjort og inkludert i livsforståelsen (Bath, 2015). Hovland (2011) viser at det å interessere seg for den andres historie også innebærer en risiko for å etterspørre informasjon ungdommen opplever det ubehagelig å få spørsmål om. Bath (2008) har foreslått å fremme samtaler om følelser gjennom aktiv lytting. Deltakerne i studien forstod det å fortelle om seg selv som en måte å invitere ungdom til å fortelle sine opplevelser. Gjennom egne historier kunne de formidle at de var medmennesker som kunne forstå litt av det som var vanskelig for ungdommene. En fortelling kunne åpne en samtale omkring et tema og gi ungdommene anledning til å bidra med sine erfaringer om de ønsket dette.

En kan ikke fullt ut forstå en annen i lys av seg selv, sier Lévinas (2004). For å uttrykke empati fortalte deltakerne historier som til en viss grad var parallelle til det ungdommene opplevde. Slik definerte de i hvilken grad de kunne forstå. I psykoterapi brukes egne erfaringer for å normalisere og anerkjenne andres opplevelser (Dutton, 2018). Deltakerne opplevde det lite hensiktsmessig å snakke om egne svakheter eller sårbare områder. Kinge (2014) påpeker at empati ikke handler om å føle det samme som den andre, men å søke å forstå den andres behov. Deltakerne i studien ønsket å vise medfølelse uten å flytte fokus over på seg selv. I lys av informantenes fortellinger mener jeg å se at bearbejdede historier fra eget liv kan uttrykke oppriktig omsorg, empati og anerkjennelse av det ungdommene opplevde.

Samtaler om mål og meningen med livet (3)

Deltakerne i studien ønsket å utruste ungdommene slik at de kan ta vare på seg selv som voksne. Mange fortalte historier for å veilede ungdommene til å ta gode valg. Dette kunne gi ungdom innsikt og forståelse som satt dem i stand til å se en situasjon fra flere sider.

Å være i stand til å ta bevisste valg kan gi opplevelser av trygghet, makt og kontroll. Opplevelse av trygghet er ifølge Bath (2008) en betingelse for vekst og helbredelse.

Ved å fortelle om kulturen de kommer fra tok deltakerne i studien ansvar for sine handlingsvalg og sette ungdommene fri til å tenke annerledes. Åpenhet omkring egne holdninger og verdier kunne avvæpne ungdom i situasjoner hvor de følte seg truet og redde for ikke å bli rommet. Bøe (2013) viser at dialogiske møter hvor ungdom opplever seg rommet og forstått kan gi bedre psykisk helse. Slike samtaler kan lykkes dersom miljøterapeuten er åpen om sine tanker og åpen for at ungdommen kan gi vedkommende ny viten og innsikt (Bøe, 2013).

Repål og Raknes (2015) og Gabrielsen og Ulland (2015) viser at samtaler om mening, håp og drømmer kan skape arbeidsallianse og mobilisere til konstruktive handlinger i net hvor en jobber for å nå disse målene. Deltakerne uttrykte uro knyttet til det å fortelle om egen tro, de opplevde at det innebar en risiko for at ungdommen forstod dette som kritikk av deres forståelse av verden. Dersom ungdom tok initiativ til samtaler om religion fortalte deltakerne positive erfaringer fra religionene ungdommene hadde tilhørighet til. Gaines (2003) viser at en manglende respons på det ungdom etterspør kan svekke ungdoms tillit til terapeuten. En informant mente manglende respons kan tolkes som taus kritikk. Mange deltakere i denne studien mente åpenhet omkring eget livssyn kan trygge ungdom. Deltakere som viste seg tilgjengelige for slike samtaler erfarte at de ble kontaktet av ungdom ønsket å snakke om mening og livsmål. Jeg mener å se at slike samtaler kan ha en miljøterapeutisk funksjon dersom den ansatte inngår i slike dialoger for å styrke ungdommens selvfølelse og bevisste livsmål.

Oppsummering (2)

Artikkelen baserer seg på en kvalitativ studie hvor det er gjort en narrativ analyse av miljøterapeuters fortellinger om deres erfaring med bevisst selvavsløring i konteksten omsorgshjem for ungdom. Funn viser at fortellinger fra eget liv brukes aktivt for å trygge miljøet for ungdommene og de ansatte. Kulturen i hjemmene syntes å være preget av åpenhet og tillit til beboerne. Deltakerne i studien fortalte om seg selv som uttrykk for oppriktig interesse for å gå i relasjon eller dialogiske samtaler med ungdommene. Deltakerne ønsket å veilede uten å styre. De opplevde at de gjennom fortellinger fra eget liv kunne ta ansvar for egne handlinger, gi råd og sette ungdommene fri til å tenke og handle annerledes. Den

enkeltes livserfaring, svakheter og sårbarhet hadde innvirkning på hva de fortalte til ungdommene.

Dette studiet er en persons tolkninger, studiets gyldighet avhenger av resultatenes samsvar med andres funn. Jeg mener å se at dette er et forskningsområde hvor det er behov for videre studier. Det kan blant annet gjøres videre narrative studier med den hensikt å finne mønstre i hvordan miljøterapeuters personlige involvering bidrar til endringer i ungdommenes adferd. Det vil være nyttig å kartlegge ungdommers opplevelse av de ansattes fortellinger og personlige involvering. Det kan også være hensiktsmessig å belyse miljøterapeutenes opplevelse av å finne sin rolle gjennom måten de presenterer seg selv gjennom sine historier, ordbruk, klær, fysisk nærhet og det å gi gaver. En kan se på hvordan historier virker inn på miljøterapeuters autoritet eller belyse hvordan felles interesseområder og samtaletema kan styrke alliansen mellom miljøterapeut og ungdom.

Referanser (2)

- Anglin, J. (2002). Risk, Well-Being, and Paramountcy in Child Protection: The Need for Transformation. *Child and Youth Care Forum*, 31(4), 233-255. doi: 10.1023/A:1016303309618
- Bakhtin, M. (1993). *Toward a philosophy of the act*. Austin: University of Texas Press.
- Bath, H. (2008). The Three Pillars of Trauma-Informed Care. *Reclaiming Children and Youth*, 17(3), 17-21.
- Bath, H. (2015). The Three Pillars of TraumaWise Care: Healing in the Other 23 Hours¹ (s. 5-11). Bloomington, IN :.
- Blakemore, T. & Agllias, K. (2019). Student Reflections on Vulnerability and Self-awareness in a Social Work Skills Course (s. 21-33): Routledge.
- Brown, B. (2015). *Daring greatly : how the courage to be vulnerable transforms the way we live, love, parent, and lead*. London: Penguin.
- Bunner, K. & Yonge, O. (2006). Boundaries & Adolescents in Residential Treatment Settings: What Clinicians Need to Know. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 44(9), 38-44.
- Bøe, T. D. (2013). Stemmen og ansiktet : Bakhtin, Levinas og noen etiske refleksjoner omkring psykisk helse (s. 93-109). Kristiansand: Portal, cop. 2013.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.; International student ed. utg.). Los Angeles, Calif: SAGE.
- Dutton, H. (2018). Mentor Self-Disclosure in Youth Mentoring Relationships: A Review of the Literature About Adults Disclosing to Non-Familial Adolescents in Intervention Settings. *Adolescent Research Review*, 3(1), 57.66. doi: 10.1007/s40894-017-0065-0
- Freire, P. (1974). *De undertryktes pedagogikk* (Vol. 271). Oslo: Gyldendal.
- Gabrielsen, L. E. & Ulland, D. (2015). Mening og meningsdannelse i en kulturell kontekst. I A. B. T. Erna Ulland (Red.), *Psykisk helse* (s. [82]-93). Oslo: Universitetsforlaget, cop. 2015.

Gaines, R. (2003). Therapist self-disclosure with children, adolescents, and their parents (s. 569-580).

Hanson, J. (2005). Should your lips be zipped? How therapist self-disclosure and non-disclosure affects clients. *Counselling and Psychotherapy Research*, 5(2), 96-104. doi: 10.1080/17441690500226658

Hart, P. (2017). The reality of relationships with young people in caring professions: A qualitative approach to professional boundaries rooted in virtue ethics *Children and Youth Services Review*, 83, 248–254. doi: org/10.1016/j.chidyouth.2017.11.006

Henriksen, J.-O. (2014). Religionspsykologi som grunnlag for kultur- og religionskritikk. I L. G. E. L.G. Danbolt, H. Stifoss-Hansen, K. Hestad, L. Lien (Red.), *Religionspsykologi* (s. 59-67). Oslo: Gyldendal Akademisk, 2014.

Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse : om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Oslo: Pax.

Hovland, B. I. (2011). *Narrativ etikk og profesjonelt hjelpearbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Josselson, R. (2011). Narrative Research; Constructing, Deconstructing and Reconstructing Story. I F. J. Wertz, L. M. McMullen, R. Josselson, R. Anderson & E. McSpadden (Red.), *Five Ways of Doing Qualitative Analysis; Phenomenological Psychology, Grounded Theory, Discours Analysis, Narrative Research and Intyutuve Inquiry* (Vol. Gilford Press, s. 224-242). United States of Amerika: Gui.

Juul, J. (1998). *Her er jeg! Hvem er du? : om nærvær, respekt og grenser mellom voksne og barn*. Oslo: Pedagogisk forum.

Kinge, E. (2014). *Empati - nærvær eller metode?* Oslo: Gyldendal akademisk.

Knox, S. & Hill, C. E. (2003). Therapist self-disclosure: Research-based suggestions for practitioners. *J. Clin. Psychol.*, 59(5), 529-539. doi: 10.1002/jclp.10157

Langdridge, D. (2007). *Phenomenological psychology : theory, research and method*. Harlow: Prentice-Hall.

- Langdrige, D. (2006). *Phenomenological Psychology. Theory, Research and Method*. London: Pearson.
- Lévinas, E. (2004). *Den annens humanisme* (3. korrigerede utg. utg.). Oslo: Aschehoug i samarbeid med Fondet for Thorleif Dahls kulturbibliotek og Det norske akademi for sprog og litteratur.
- Lieberman, M. D., Eisenberger, N. I., Crockett, M. J., Tom, S. M., Pfeifer, J. H. & Way, B. M. (2007). Putting Feelings Into Words. *Psychological Science*, 18(5), 421-428. doi: 10.1111/j.1467-9280.2007.01916.x
- Løgstrup, K. E. (2010). *Den etiske fordring*. (4.utg.). Århus: Forlaget Klim.
- Murphy, C. & Ord, J. (2013). Youth Work, Self-Disclosure and Professionalism. *Ethics and Social Welfare*, 7(4), 326-341. doi: 10.1080/17496535.2012.760639
- Peterson, Z. D. (2002). MORE THAN A MIRROR: THE ETHICS OF THERAPIST SELF-DISCLOSURE. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 39(1), 21-31. doi: 10.1037/0033-3204.39.1.21
- Reemer, F. G. (2014). Boundary issues in Social Work: Managing dual relationships. I D. A. Sisti (Red.), *Applied Ethics in Mental Health Care : An Interdisciplinary Reader* (s. 329-401). Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Repål, A. & Raknes, S. (2015). Islamifisering av psykoterapi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 52(2), 140-144.
- Ricœur, P. (1976). *Interpretation theory : discourse and the surplus of meaning*. Fort Worth, Tex: Texas Christian University Press.
- Rogers, C. (1957). Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change. *Journal of Counseling Psychology*, 21 95-103. doi: <http://dx.doi.org/10.1037/h0045357>
- Scheff, T. J. (1990). *Microsociology: Discourse, Emotion, and Social Structure*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Shevellar, L. & Barringham, N. (2015). Working in Complexity: Ethics and Boundaries in Community Work and Mental Health. *Australian Social Work*, 69(2), 1-13. doi: 10.1080/0312407X.2015.1071861

Simonsen, M. (2012). Å by på seg selv : Hvilken betydning vektlegger miljøterapeuter som jobber med ungdom i psykiatri sine personlige erfaringer i utøvelse av miljøterapi?

Thrana, H. M. (2013). Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid? *Tidsskriftet Norges Barnevern*(01), 5-17.

Thrana, H. M. (2014). Kjærlighet - en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom. *Fontene forskning : et tidsskrift fra Fellesorganisasjonen (FO)*(1), 4-17.

Topor, A. & Denhov, A. (2014). Going beyond: Users' experiences of helping professionals. *Psychosis*, 7(3), 1-9. doi: 10.1080/17522439.2014.956784

Oversikt over tabeller

Hovedspørsmål	Stikkord/underspørsmål
Fortell litt om deg selv.	Utdanning Fartstid i feltet Tidligere arbeidserfaring Motivasjon for denne typen arbeid
Fortell om en typisk dag på jobb.	Hva gjør du sammen med ungdommene? Hva snakker du og ungdommene om? Har du noen konkrete ting du pleier å gjøre for å bygge relasjon med ungdommene?
Hvilken informasjon gir du ungdommene om deg selv?	Familie Bosted Interesser Kunnskap Erfaringer
Hva tenker du det kan innebære å fortelle en historie fra eget liv?	Kan du fortelle om en god erfaring fra en gang du delte en historie fra ditt eget liv til en ungdom du hadde ansvar for på jobb? Kan du fortelle om en negativ erfaring fra en gang du delte en historie fra ditt eget liv til en ungdom du hadde ansvar for på jobb? Har du erfaring med at ungdom ønsker at du skal fortelle mer om deg selv enn du har lyst til å dele? I hvilke situasjoner mener du det er gunstig å fortelle personlige historier? Har du erfart at det kan være uheldig å fortelle personlige historier? Har du noen historier du forteller igjen og igjen? Hva tenker du om å fortelle personlige historier i møte med ungdom?

Tabell 2: spørsmål fra intervjuguiden

Navn	Alder	utdannelse	År ansatt i ungdoms-institusjon
Hans	37	barnevernspedagog	4
Frida	42	Sosionom	4
Frank	40	Spesialpedagog	12
Kari	48	Sosionom	15
Pelle	35	Vernepleier	1
Kjersti	36	Sosionom	3

Tabell 1: *oversikt over informantene i studien, navn og alder er anonymisert*

Hoved node	Under node	Budskap	Transkribert materiale
Å vise hvem er vi, hvem er verden og hvem er du	personlig involvering kan være hensiktsmessig	Jeg forklarer hvorfor jeg tenker og handler ulikt andre	jeg tenker at jeg har ikke # skal jo ikke overtale noen # det er jo retningslinjer på det # eh # vi lå nok nesten i # både jeg og XX(kollega) lå nok litt sånn i sjiktet på hva vi burde si og ikke si # vi var # men jeg tror nok i etterkant at det var riktig at vi hadde de samtale # for vi hadde veldig greie samtaler og jeg tenker er det noe vi kan gi en ungdom så er det ## vise hvem er vi og hvem er verden # hvem er du # eh # følelesspekter # handlingsmønster altså # gi en bredere forståelse av ting

Tabell 3: *konkretisering av den tematisk analyse i Nvivo12*